

מלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

לפרשת "נח" וקצת השלמות מבראשית (ובו ח' עניינים בביאור הפרשה ושני פרקי "נחשבה")

"בומרנג" (בעין הסערה)

פרק כ"ט "אין יאוש בעולם!!!"

מס' הגיגים בקשר למצב הקשה, בסוף דברי התורה

א) מפני מה גזרו טומאה על עפר חו"ל?

(ובו ביאור שיטת היראים לעניין מת נכרי שאין כהן מוזהר עליו)

לכאורה לפי דברי הרמב"ן והאור"ח הנ"ל לא נותרו ממתי המבול מאומה, וצ"ע דלכאורה מפורש בגמ' בזבחים (דף קי"ג ע"ב) להדיא איפכא, דאמר ר"ל למה נקרא שמה מצולה? שכל מתי בבל נצטללו שם. ור' יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו שם, אמר רב אמי כל האוכל עפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו, תניא נמי הכי כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו, ויש אומרים כאילו אוכל שקצים ורמשים". ואם היו המתים נמחים לגמרי היאך שייך בהם אכילת בשר אבותיו, או אכילת שקצים ורמשים? וצ"ע.

והנה בתוס' בנזיר (דף נ"ד ע"ב ד"ה ארץ העמים על אוירא גזרו) הביאו ב' פירושים למה גזרו טומאה על אויר ארץ העמים (או על גושה), מפני מתי מבול שנותרו בחוץ לארץ (וצ"ל דאף שננערו לבבל בלבד לא חלקו וגזרו על כל ארץ העמים וצ"ב) או משום מפני רוב מישראל שנהרגו בחו"ל. וצ"ב למה נקטו בזה שני פירושים, ואולי נסתפקו בזה התוס' אם נמחו מתי בבל לחלוטין, דאם נמחו לחלוטין אין

איתא בפרשה (פ' ז' פס' כ"ג) "וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר איתו בתיבה".

יש להבין למה נכפל הפסוק לומר שהיקום נמחה לאחר שנאמר לעיל מיניה "ויגווע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השורץ על הארץ וכל האדם כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו".

וברמב"ן ז"ל פירש ז"ל "ואמר מכל אשר בחרבה מתו, והוסיף לומר וימח, שנמחו הגופות והיו למים, כענין ומחה אל מי המרים, כי היו המים רותחים, כדברי רבותינו (סנהדרין דף ק"ח ע"ב) אבל אם כן יהיו הדגים מתים? ואולי היה כמו שאמר בבראשית רבה (ל"ב י"ט) מכל אשר בחרבה ולא דגים שבים, ויש אומרים אף הן היו בכלל הנאספין אלא שברחו לאוקיינוס ומכל מקום ניצולו הדגים, ויעויין באור"ח הקד' שפירש על זה האופן שנראה שלא נותר מהם מאומה.

עצום, דלא רק שמתו עכו"ם אינם מטמאים באהל אלא אף אינם מטמאים במגע ובמשא, וביאר המשנה למלך דודאי לא נתעלמה מהיראים הגמ' ביבמות (דף ס"א ע"א) דמודה ר' שמעון לעניין טומאת מגע ומשא, דרק מטומאת אהל נתמעטו דהתם כתיב "אדם כי ימות באהל" אבל במגע ובמשא לא נאמר אדם, ועל כן אין למעט מתי עכו"ם שיטמאו כמת טומאת שבעה, ועל כן צריך לפרש שיטת היראים, דקאי כלפי אזהרת כהנים ונזיר שאין להם איסור להיטמא למת עכו"ם, אף שאם נגעו בו הרי הם נטמאים שבעה ואסורים בביאת מקדש ובאכילת קדשים ותרומה אבל אין הם מוזהרים להיטמא לו.

ומקור לדינו הביא הגאון בעל ה"משנה למלך" מהגמ' בנזיר (דף מ"ח ע"א) דאמרינן התם "כל ימי הזירו לה' על כל נפש מת לא יבוא" שומע אני אפילו על נפש בהמה במשמע, כענין שנאמר מכה נפש בהמה, ת"ל על על נפש מת לא יבוא בנפש אדם הכתוב מדבר. ר' ישמעאל אומר אינו צריך, הרי הוא אומר לא יבוא, בנפשות המטמאות בביאה הכתוב מדבר.

ובפרש"י בד"ה בנפש המטמאה לו לאדם בביאה, כיון שנכנס עמהם באהל הכתוב מדבר ואיזו זו, זה נפש אדם ולא נפש בהמה". הרי שאזהרת הטומאה תלויה במי שמטמא באהל דהוא מוזהר על טומאתו ומהאי טעמא יש גם למעט את הנכרי שכיון שאינו מטמא באהל אינו מוזהר אף על מגעו ומשאו (אף שהוא מטמא להם) בפועל.

ואין לתמוה על כך דבגמ' נזיר (דף מ"ט ע"ב) מוכח דמוזהר הנזיר על עצם כשעורה אף שאינו מטמא באהל, הרי שאין האזהרה להיטמא תלויה בטומאת אהל? דיש לחלק בין טומאה למת ששייכת בו טומאת אהל במהותו ולפיכך אף כלפי

מקום לגזור על עפר חו"ל מפני כן, שהרי אין לגזור טומאה על דבר שהוא מחוי לחלוטין (וגרע מתרווד רקב, דמלבד דעדיין יש לו שייכות עם גוף אדם איכא תנאים בהדייהו שיהיה ממת שלם שנקבר ערום לחלוטין שלא נתערב בזה שום דבר נוסף מלבד גופו של מת ומתי מבול מתו עם בגדיהם).

ברם יש לתמוה היאך גזרו טומאה על מתי מבול, והלא קיימ"ל כר' שמעון (יבמות דף ס"א ע"א) שעכו"ם אינם מטמאים דאתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם והיאך גזרו טומאת אהל על אויר ארץ העמים? ברם אין זו קושיא כלל, דבתוס' בנדה (דף ע"ב ע"ב ד"ה ואין נציב מלח מטמא) תמהו דנראה דאי לא הוי אשת לוט נציב מלח הייתה מטמאה כמת אף שהייתה עכו"ם, וכן רבי בנאה הוי מציין מערתא (ב"ב דף נ"ח ע"א) דדוחק לאוקמי כשיטת רבנן דפליגי אר' שמעון? ותירצו דיש לחלק בין מתים שקודם דיבור למתים לאחר הדיבור, דקודם הדיבור לא הייתה עדיין מעלת ישראל ואי אפשר היה לומר אתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם, להכי מטמאים אף הם, וכן הביא רבי משה מפונטיז"א דהא דמרבינן בנזיר (דף נ"ד ע"א) מ"או בקבר" קברי מתים שקודם הדיבור אלמא דקודם מתן תורה מטמאים אע"ג דלא איקרו אדם, ודוחק לומר דכל הסוגיא דנזיר אתיא דלא כר' שמעון יעו"ש, אלא ודאי דקודם דיבור לכו"ע מטמאו.

וא"כ יש ליישב לפי"ז דדווקא מתים דלאחר מתן תורה אינם מטמאים באהל אבל מתי בבל שמתו קודם דיבור מטמאים אף לאחר הדיבור ולפיכך גזרו על אויר ארץ העמים משום אותם מתים.

והנה ה"יראים" (הובאו דבריו במשנה למלך ריש פ"ג מהל' אבל) העלה חידוש

וּמָה שֶׁהֵעֵלָה הַמִּשְׁנָה לַמֶּלֶךְ בְּרֹב פשיטות דאליבא דהראב"ד ז"ל אין לכהן איסור להיטמא למת אחר שכבר היה טמא קודם לכן למת אחר, ה"דגול מרבבה" ביור"ד סי' שע"ב חלוק עליו דפשוט דאף לשיטת הראב"ד איכא איסור דאורייתא רק דהוא פוטר ממלקות, וכן הוא בשו"ת חת"ס או"ח סימן כ"ג וצ"ב).

וּבְרֵשִׁי"ש ז"ל (נזיר נ"ד ע"ב) מצא תנא דמסייע לשיטת היראים, דעת הרמב"ן (בפרשת חוקת) דמפרש דין חרב הרי הוא כחלל דדרשה הגמ' ב"חלל חרב" דחרב הרי הוא כחלל, דכל זה הוא לענין טומאת מגע דכל הנוגע בו הרי הוא טמא שבעת ימים כאילו נגע במת עצמו, ומכל מקום אין בזה טומאת אהל כמת ומשום דאי אפשר, דאם הייתה חרב מטמאה באהל כל עוד לא נטהרה מטומאה אי אפשר היה לכהנים להיכנס כמעט לאף בית, שהרי אין לך בית אחד שלא היו בו כלי מתכות שנטמאו במת ואם יוזהרו עליו כהנים לא תהיה להם כניסה לאף בית.

וְכֵן נִרְאֶה מֵהַגְמ' נִזְיָר (דף נ"ד ע"ב) שאין החרב הנוגעת במת מטמאה אדם להצריכו הזאת שלישי ושביעי, אע"פ שאם היה נוגע בחרב היה טמא שבעת ימים כאב הטומאה, כי בכתוב השני שמדבר על דיני הזאה כתוב "ועל הנוגע בעצם או בחלל או במת" ולא אמר בחלל חרב, ולפיכך מסיק הרמב"ן שהחרב הרי היא כחלל לטמא במגע טומאת שבעה, אבל לא לטמא באהל, ולא לזה הצריכו הזאה ואין הנזיר מגלח עליה.

וְכֵן יְדוּעָה שֵׁיטָת רבינו חיים הכהן ששלח לר"ת דפליג ומחייב את הנזיר לגלח על טומאת חרב, שכן הוא עושה אותה כדין חלל לכל ענייניו (ויעיין בתוס' נזיר דף נ"ד ע"ב ד"ה ת"ש ומזה בגי' ובז').

עצם כשעורה הוזהר על טומאתו, תאמר בעכו"ם שמופקע מטומאת אהל ולפיכך דומה הוא לבהמה שאין מוזהר על מגעה ומשאה, ודו"ק.

בְּרֵשׁ תָּמָה הַמִּשְׁנָה לַמֶּלֶךְ עליו דאיתא בגמ' בע"ז פ"ק (דף י"ג ע"א) דאסור לכהן לצאת לחו"ל משום טומאת ארץ העמים (בר מיריד) ואי אין כהן מוזהר להיטמא למת עכו"ם מפני מה נאסר לצאת לחו"ל והלא אינו מוזהר על טומאת עכו"ם כלל? (וצ"ע דלא נזהרים כלל כהנים ואף צדיקים גמורים מלצאת לחו"ל, אף לא באופן שצריכים לפרנסה מאי טעמא). ברם דבריו צריכים עיון, דאליבא דתוס' בנזיר לא קשיא כלל לשתי השיטות שהביאו בענין, דאי משום מתי מבול והלא אין דברי ר"ש נאמרים כלפי מתים קודם הדיבור (כדמוכח מהגמ' נדה ע' ע"ב) ולא כ"ש דלא תקשי לשיטה השניה שלהם שגזרו משום רוב מתי ישראל שנהרגו בחו"ל דכלפיהם ודאי כהן מוזהר מלהיטמא ומשום האי מוזהר הוא על הטומאה וצ"ע.

וְהַגְאֹן בַּעַל הַמִּשְׁנָה לַמֶּלֶךְ מסיק בסוף דבריו דאין לכהנים לסמוך על שיטת היראים דהוי שיטת יחיד דרוב מנין ובניין של הראשונים והאחרונים חלוקים עליו וס"ל דכהן מוזהר על מגעו ומשאו של מת עכו"ם ואין להקל בזה בשום פנים ואופן, ואין לצרף אליו את שיטת הראב"ד (בפ"ה מהל' נזירות הל' ט"ו) שכל כהן שכבר טמא בטומאת מת אין לו איסור להיטמא שוב למת הואיל ובלאו הכי טמא הוא, ואף שאין סומכים עליו כלל להקל כלפי מת ישראל, אין לצרף אותו כדי לעשות ספק ספיקא לקולא כדי להקל בטומאת מת נכרי, כיון שרבו הראשונים החלוקים על הראב"ד, עכת"ד המשנה למלך ז"ל.

להביא טעם פשוט יותר, דלפי טעם היראים אין נזיר נטמא לעכו"ם כלל, וא"כ לא תוכל להתקיים האזהרה הזו כלל וע"כ דלא שייכא ביה נזירות, אלא ע"כ דליתא לשיטת היראים ואף אליבא דר' שמעון מוזהר הוא בטומאת מגע ומשא והניח הקושיא בצ"ע.

ובכנפי יונה תמה על דבריו דמאן יימר דמתנני לא קאי אליבא דרבנן דר' שמעון דאית ליה דעכו"ם מטמא באוהל ואין זה דוחק כלל לאוקמי אליבא דרבנן דר' שמעון, דבלאו הכי כבר תמה על דבריו המשנה למלך גופא מריש נזיר (דף ד' ע"ב) דנזיר שמשון מטמא למתים מדנטמא לפלישתים בעת שהמיתם (דכך קימ"ל לגמ' דהרג בידיו את הפלישתים ולא רק בחיצים) ותמה המשנה למלך דמה ראייה שנזיר שמשון מטמא למתים והלא אין נזיר מוזהר על טומאת מתי עכו"ם אליבא דשיטת היראים, והביא דמצא שהיראים גופא תמה על עצמו מהגמ' שם ותירץ את דברי הגמ' אליבא דרבנן דר' שמעון, אלמא לא ראה היראים כדוחק לתרץ את שיטתו אליבא דרבנן דר' שמעון, וא"כ על זה הדרך ניישב גם את הסוגיא בריש נזיר.

ובזה האופן נוכל ליישב עוד תמיה על היראים, מהסוגיא דבכורות (דף כ"ט ע"א) הנוטל שכרו לדון דיניו בטלים, להעיד עדותיו בטלים, אם היה כהן וטמאהו מתרומתו (אם היה צריך לבוא לדון או להעיד לו והעבירו ונטמא ובכך הופסד מלאכול בתרומה) מאכילו ומשקו וסכו. והקשו בגמ' והיאך מותר היה לכהן להיטמא? ותירצו דמיירי בטומאה דרבנן כגון טומאת בית הפרס (כשדה שנידש) דבזה העמידו חכמים על דין תורה. ולכאורה למה נדחקו לתרץ באופן כה דחוק ולא תירצו דמיירי שנטמא למת עכו"ם דאינו מוזהר עליו כלל אליבא

מכל מקום נראה מדברי הרמב"ן הנ"ל דכל מי שאינו בטומאת אהל אינו נכלל באזהרת טומאה כלפי כהונה ונזירות, ומהאי טעמא גופא יש לומר דאין אזהרת איסור כלפי מת עכו"ם.

וראיתי ב"כנפי יונה" שרצה להביא עוד תנא דמסייע ליראים את רבינו בחיי דאתי ליישב את קושיית התוס', דהיאך החיה אליהו את בן הצרפית והלא אליהו היה כהן והיאך הותר לו להיטמא לו כדי להחיותו (דעל החייאת מת אין דין פיקוח נפש לדחות טומאת כהונה).

ובשו"ת הרדב"ז (ח"ה סימן אלפיים ר"ג) הביא דרבינו בחיי תירץ את הקושיא דהצרפית הייתה גויה וממילא אין איסור להיטמא לבנה דהוי מת עכו"ם, שהרי אינם מטמאים באוהל. ותמה הרדב"ז בזה דהלא עכו"ם מטמא במגע ובמשא אף אליבא דר' שמעון, וכתוב בפסוק "ויתמודד על הילד" משמע שנגע בו? ובדוחק צריך לומר דאליהו רק גהר עליו ולא נגע בו ובכה"ג הייתה רק טומאת אהל וקאי אליבא דר"ש דאינו מטמא, עכת"ד. ברם התירוץ הנ"ל דחוק ביותר, דפשטות הלשון ויתמודד על הילד, משמע שנגע בו תוך כדי שהחיהו, ולכן נראה היה לתרץ בפשיטות טפי דרבינו בחיי סבירא ליה כהיראים וכל שאינו מוזהר על טומאת אהל אינו מוזהר על טומאת מגע ומשא ולפיכך מותר היה לאליהו להיטמא לו ודפח"ח.

ברם ב"קורן אורה" העלה תמיהה עצומה על דברי היראים מהגמ' בנזיר (דף ס"א ע"א) דמביאה הטעם שאין נזירות לעכו"ם (אף דמביא קרבנות אבל אינו יכול להביאם בתורת נזירות) מהפסוק "לאביו ולאמו לא יטמא" במי שיש לו תורת ירושה של אב, יצא עכו"ם שאין לו ירושה (וכן איתא בקידושין דף י"ח ע"א) ולכאורה למה לגמ' לטעם זה והלא יכולה

אך מנגד היו שהרגיעו, ואמרו וגם כתבו שתהליך הגאולה שכבר התחיל ודאי לא יפסיק... ועל הנבואות על חבלי משיח וגוג ומגוג היו שאמרו שהכל התקיים כבר בשואה, או שהיו צדיקים שביטלו את זה...

איני יודע מנין להם הנבואות הללו, אמנם יש להם תורות של ימות, אך מאין בא הבטחון לסמוך הלכה למעשה בעניינים עמומים כאלו, שעליהם כתב רבינו הרמב"ם (מלכים פי"ב ה"ב): "וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים סתומין הן אצל הנביאים, גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו, ועל כל פנים אין סדור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת, ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בעניינים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה". וגם אם יש צדיקים שאולי אמרו איזה דברים לפני מאתיים שנה, מי יודע מה השתנה בשמים מאז עד היום.

והיו שנסמכו על דברי רבינו הגר"א בתק"ח פ"א ע"ב (ובתק"ז עם ביאור הגר"א הוא בדף כ"ז ע"ב) שכתב שמתחילה תהיה פקידה כמו שהיה בימי כורש, ופירשו שכמו שאז היה פקידה ברשיון מלכי פרס כך כעת היתה פקידה ברשיון האו"ם. ומכח זה גזרו אומר שתהליך הגאולה כבר התחיל ושוב לא יפסיק.

ומלבד שפירוש זה הוא השערה בעלמא כי הגר"א סתם ולא פירש באיזה נקודה יהיה דומה למה שהיה בימי כורש, ואין להאריך. מכל מקום הפלא הגדול הוא שלא השגינו בהמשך דבריו, שכתב בפירוש שבאותה פקידה עדיין לא יצאו מהגלות. והוסיף דבר נורא, שכמו שבבריאת העולם אמרו חז"ל (ב"ר ג ז) שבתחילה היה הקדוש ברוך הוא בורא עולמות ומחריבן, עד שברא את העולם שלנו, כך בגאולה שהיא בנין העולם בתחילה תהיה פקידה **שלא תתקיים**, ואחר כך תבא הגאולה האמיתית.

וזה לשון הגר"א שם: "וימין מקרבת. כמ"ש וברחמים גדולים אקבצך שיפקון בסטרא דימינא, אבל בתחלה יתער בשמאלא שמאלו תחת לראשי, והוא יהיה פקידה כמו שהיה בבית שני בימי כורש, ולא יצאו בו, ואחר כך יתער ימינא, וז"ש לעיל בתחלה עלה במחשבה כו' במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף כו', רמז לגאולה

דהיראים? ברם כנראה סברה הגמי כשיטת רבנן דר' שמעון דנטמא אף באהל ולפיכך הוצרכו לדחוק דמיירי בטומאה דרבנן ודו"ק.

***

מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א

(ב) 'ככלות נפץ יד עם קודש' ענייני השעה וסדר הגאולה ע"פ הגר"א

כי כאשה עזובה ועצובת רוח קראך ה' ואשת נעורים כי תמאס אמר אלהיך. ברגע קטן עצבתך וברחמים גדלים אקבצך (הפטרות פרשת נח)

הנה בזמנינו רבים וגם טובים שגו במחשבה שאחרי כל הניסים שראינו במלחמת תש"ח ומלחמת ששת הימים וכו' ברור שהמצב בארץ ישראל בטוח, בפרט כשיש לנו צבא חזק ומוסד ושב"כ וכו'. ואמנם במלחמת יוה"כ אשליה זו נתערעה מאוד, אך אחרי 50 שנה כבר חשבו רבים שכיום המציאות שונה לגמרי, כעת יש מודיעין מתוחכם, טכנולוגיה שוברת שוויון, מערכות זיהוי ומעקב, מערכות הגנה, וכדו'. אמנם יש מידי פעם כמה פיגועים ו'סבבים' אך באופן כללי קיומנו כאן בטוח לגמרי, ואל לנו לחשוש מכל המוני מליוני חיות הטרף הישמעאלים השונאים המקיפים אותנו כמעט מכל צד.

ואין כוונתי רק לאלו שבטחו ב'כוחי ועוצם ידי'. גם רבים וטובים שהכירו והאמינו באמונה שלימה שכל זה בא בחסד ה' החופף עלינו תמיד, מכל מקום היו שקועים באשליה כאילו יש איזה נבואה ממרום שלא תהיה עוד שואה שניה, אלא חסד מופלא זה ימשיך ויגדל ללא הפסק עד שיפציע אור הגאולה השלימה.

מרן הגרא"מ שך זצ"ל היה מתריע תמיד שמצב הפריקת עול וההפקרות לא יכול להמשך כך בשלום זמן רב, והביא את דברי חז"ל (ב"ר סז ד): "א"ר חנינא כל מי שהוא אומר שהקב"ה וותרן הוא יתוותרון בני מעוהי, אלא מאריך אפיה וגבי דיליה", ותיאר את הפריקת עול הנוראה שהיתה במאה הקודמת, והקדוש ברוך הוא האריך אף והחשבון הלך והתמלא עד שהיתה השואה הנוראה, ואמר שמאז התחיל חשבון חדש ואין אנו יודעים מתי יסתיים ח", והעצה היחידה היא לשוב בתשובה.

אמנם אי אפשר לדעת מה באמת יהיה, וגם נבואה לרעה יכולה להתבטל, אך אין שום מקום להסתמך על הבטחות שוא, כאילו הגאולה כבר התחילה ולא תפסיק.

אולי עד עתה שלטה המחשבה שעדיף רק להרגיע ולא להפחיד, אך אחרי הטבח הנורא שהיה בשמחת תורה ראינו שדוקא אותם שאננים נתקפו בבהלה וחרדה עמוקה, עת נוכחו כי סמכו ובטחו על משענת הקנה הרצוץ.

על כן מוטב לנו שנדע נאמנה כל היום תמיד שאנו מוקפים בשונאים צמאי דם, וכל רגע שהם יושבים בשקט אינו משום שהם 'מורתעים' מישראל או מארה"ב, ולא משום שהם רוצים שקט, 'איכות החיים' הטובה ביותר עבורם היא ברבריות אכזרית וצמאת דם, כמו שכתב האור החיים (דברים יג יח): "כמו שספרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר", וכמו שאמר רוצח הילדים מטולוז לשוטרים הצרפתיים שצרו על ביתו, שיש לו 'הנאה אין סופית' להרוג ילדים מקרוב, ממש כמו מלאכי חבלה! וכמו שהעידה התורה "והוא יהיה פרא אדם", דהיינו פרא בצורת אדם.

גם אלה שעשו עמנו כביכול 'הסכם שלום' עלולים בכל רגע להתהפך כנגדנו, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה על בני קדר 'אני שלום וכי אדבר המה למלחמה', וקדר הוא מבני ישמעאל כידוע. הדבר היחיד שעוצר את פראי האדם הללו על מקומם הוא חסד ה' החופף עלינו. ואין אתנו יודע מה ילד יום. הדבר היחיד שיצילנו מהם ומכל רעה אחרת, הוא רק לשוב אליו יתברך בתשובה שלימה ולהתפלל ולקוות אליו כל היום תמיד.

הרוגע האמיתי הוא רק הבטחון בהשם יתברך אשר הוא לבדו כח כל הכוחות ומהוה כל ההווה ואפס זולתו. גם משום שכך אנו יודעים ומכירים שכל רעה כזאת אינה רע באמת, שהרי הקדוש ברוך הוא טוב ומיטיב, אלא ודאי היה כאן תיקון גדול ונפלא והכנה רבתא לגאולה השלימה [אמנם אילו זכינו תיקון זה בא בחסד ולא בדין]. וגם משום שעצם הבטחון בה' כוחו יפה לשמור ולהגן עלינו מכל רע, כסגולתו הידועה של רבינו הנפש החיים (ש"ג פי"ב).

ורבים שואלים איך היתה כזאת שטבח נורא זה היה דוקא ביום שמיני עצרת שהוא הפסגה ונקודת המרכז של כל החגים והמועדים, הזמן ש'אני ואתם נשמח יחד'. אבל צריך להבין שאמנם היה

שאז הוא בנין העולם, אבל קודם הגאולה בונה ומחריב כנ"ל".

כלומר: שלבסוף תהיה גאולה מצד הימין, דהיינו מצד מדת החסד. אבל בתחילה תתעורר הגאולה מצד שמאל, דהיינו במדת הדין, ואז תהיה פקידה כמו שהיה בבית שני בימי כורש. אבל בפקידה זו עדיין לא יצאו מהגלות. ואחר כך יתעורר הימין, ואז תהיה הגאולה מצד מדת החסד.

והוסיף הגר"א שהוא כמו הסדר הכתוב בשה"ש, בתחילה 'שמאלו תחת לראשי' ואחר כך 'וימינו תחבקני'. וכן כאן בתחילה תהיה התעוררות גאולה מצד שמאל, ואחר כך תבא הגאולה מצד ימין.

וביאר רבינו שזה כדוגמת מה שהיה בבריאת העולם, שבתחילה ברא הקב"ה את העולם במידת הדין וראה שלא יכול להתקיים ושיתף עמו את מידת הרחמים ואז התקיים. וזהו גם כן מה שאמרו חז"ל שבתחילה היה הקדוש ברוך הוא בונה עולמות ומחריבן, ואחר כך ברא את העולם שלנו. דהיינו שהעולמות הראשונים נבראו במדת הדין ולא התקיימו, ואחר כך ברא את העולם שלנו במדת הרחמים והתקיים. וכך יהיה גם בסדר הגאולה העתידה שהיא כמו בנין העולם, שבתחילה יבנה הקדוש ברוך הוא גאולה מצד מדת הדין, ואחר כך יחריב את הגאולה הזו, ויביא גאולה אחרת מצד מדת החסד.

וכבר נודע שהדברים מבוארים גם ברש"י בסנהדרין (צח.), שבגמ' שם מובא הפסוק בדניאל (יב ז): "כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה וגו'", ופירש רש"י שם: "וככלות נפץ יד עם קדש. כשתכלה תקומתם וחוזק ידיהם שהיתה נפוצה אילך ואילך גבורה ותועלת לפשוט אנה ואנה, ואחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למאד. תכלינה. אלו הצרות ויבא משיח, כדאמרין כי אזלת יד" [כוונת רש"י היא לפסוק בפרשת האזינו "כי יראָה פִּי אֶזְלַת יָד", דהיינו כשתהיה לישראל אזלת יד].

ובהמשך הסוגיא שם אמרו: "אמר רבי חמא בר חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל", ופירש רש"י "עד שתכלה מלכות הזלה. **שלא תהא להם שום שולטנות לישראל אפילו שולטנות קלה ודלה**". הרי בפירוש שלפני הגאולה תהיה לישראל תקומה, ורק אחרי שתכלה התקומה הזו לגמרי תבא הגאולה האמיתית.

במדרש (בראשית רבה פרשה כו סימן א) איתא: "ויהי נח בן חמש מאות שנה - כתיב (תהלים א, א) "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים", אשרי האיש זה נח, אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד וכו', רבי יהודה אומר בשלשה דורות בדור אנוש ובדור המבול ובדור הפלגה". ויעויין שם במפרשים שביארו היאך נרמז ענין זה בפסוק.

וכתב השם משמואל: "ונראה דשלשה דורות אלה דור אנוש ומבול והפלגה היו כנגד שלשת הדברים קנאה ותאוה וכבוד. דור אנוש היה ענין של כבוד, דהרמב"ם ז"ל (בריש הלכות ע"ז) כתב שטעותם של דור אנוש היתה שחשבו שכמו שהמלך רוצה לכבד את העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך, כמו כן רצון השי"ת שיכבד האדם את הכוכבים והמזלות שהם משמשים המשמשיין לפניו, עכ"ד. והטעם שבאו לטעות כזו י"ל משום שהם פגמו בענין כבוד לכן נסתעף מזה שיטעו בענין כבוד ד'. ודור המבול היה עניינם תאוה כמבואר בכתוב. ודור הפלגה היה עניינם קנאה שחששו פן נפוץ וגו' וחשש נמרוד פן ימלוך עליהם מלך אחר, כנמצא בספרים. ונח שעמד בג' דורות אלו מחמת שהיה נבדל מג' דברים אלו".

ודבריו צריכים ביאור, שהרי מידת הכבוד המגונה שעליה אמרו במשנה באבות (פ"ד משנה כא) שהיא מוציאה את האדם מן העולם, מדברת על אדם הדורש כבוד לעצמו, ואילו כאן דור אנוש נתנו כבוד לכוכבים ומזלות, ומה ענין זה למידת הכבוד המגונה.

ונראה לבאר את עומק כוונתו, שהנה עניינה של מידת הכבוד הוא הכרת ההבדל בין דברים שנראים שווים. למשל המושג "כבוד שבת" פירושו הכרה בהבדל שיש בין יום השבת לשאר ימי המעשה, אף על פי שבמבט שטחי כל הימים נראים שווים. גם כבוד מלכות פירושו הכרה בכך שהמלך הוא נבדל משאר בני האדם. ונרמז ענין זה בדברי הגמרא (סנהדרין סה, ב): "שאלה זו שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא.

כאן מעט חילול ה' בנפול עמו כצאן לטבח לפני חיתו יער. אך היה כאן גם הרבה קידוש שם שמים.

שמיני עצרת ושבת קודש הם זמן היחוד עם הקדוש ברוך הוא, כמו יחוד המלך עם המלכה כביכול, ואוי לו למי שנכנס ביניהם, אך אם המלכה עצמה תכניס עמה לסעודה את אויבי וצרי המלך, לשמוח עמם ולהמתיק סוד, הלא אוי לה ואוי לנפשה. ומה נענה ומה נאמר כאשר ביום זה קיימו שם מסיבת תועבה וע"ז בפרהסיא. אכן בושנו במעשינו ונכלמנו בעוונותינו, לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים. ואמנם לנו החרדים לדבר ה' לא היה חלק ונחלה עמם, אך מי יודע אם אין בנו שמץ מאותם רעות, כגון הרהורי עבירה והסתכלות במה שלא צריך, ובטחון בממון או בזרוע בשר.

הנה כי כן כעת נודע לכל שיש אלהים שופטים בארץ והעולם לא הפקר, ולא יתכן שבניו אהוביו של המלך יעשו תועבותם לנגד עיני כבודו והוא יסלח ויוותר לנצח, אדרבה "חושך שבטו שונא בנו", "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עוונותיכם". כעת נתחזקה ונתאשרה ונתפרסמה בעולם האמונה הברורה שהקדוש ברוך הוא צופה ומשגיח על הכל, ונותן שכר לשומרי מצוותיו ומעניש לעוברי מצוותיו, ושאינו לנו לבטוח בזרוע בשר אלא רק בו יתברך, "ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל".

כאשר נעקור מקרבנו את כל אמונות ותאוות השוא, ונאמין בכל זה באמונה שלימה, אז יענה כנגדנו ה' ממרומים באמירה נעימה של אהבה וחיבה:

"עשו לי סעודה קטנה ואני ואתם נשמח יחד".

***

"ושמואל בקוראי שמו" - עיונים בספר הקדוש "שם משמואל"

מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א

מדור חדש במשנת החסידות.

ושמואל בקוראי שמו – עיונים במשנתו של כ"ק השם משמואל ז"ע- פרשת נח תרע"א

ג) ביאור מידת כבוד

כמו כן שמירת שבת מוציאה מג' הדברים האלה. וזהו ענין שלש הסעודות בשבת".

ולפי דברינו מובן היטב מה הקשר בין שמירת שבת לבין החטא של דור אנוש במידת הכבוד. שמירת השבת גורמת לאדם להבחין ולהבדיל בין יום השבת לששת ימי המעשה, וטעם ההבדל ביניהם הוא בגלל שהקדוש ברוך הוא חפץ והזהיר על כבודו, כמו שראינו לעיל. וזהו גם הענין של ג' סעודות, להורות על הבדלה ושינוי משאר ימי השבוע, בעוד שבשאר הימים אוכלים רק ב' סעודות, אחת בבוקר ואחת בערב, ביום השבת שהוא שונה משאר הימים אוכלים עוד סעודה נוספת, להראות את ההבדל והכבוד.

בזכות שמירת השבת זוכה האדם להבחין ולהבדיל בין עיקר לטפל, ובין מי שראוי לכבוד אמיתי לבין מי שאינו ראוי לכבוד, ובזכות זה ניצל נח שהיה בבחינת שבת. היינו שהיה מובדל משאר בני דורו וידע שרק לבורא צריך ליתן כבוד.

***

מאת הגאון רבי צבי כהן שליט"א

(ד) האם גוי יכול לקיים מצוות שאינן מז' מצוות ב"נ

ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר מכל עץ הגן גו' (ב) (טז)

בגמ' (סנהדרין נו ב) לומדים מפסוק זה לדין ז' מצוות בני נח, דאמר ר' יוחנן ויצו אלו הדינים כו', ה' זו ברכת השם כו', אלוקים זו עבודה זרה כו', על האדם זו שפיכות דמים כו', לאמר זו גילוי עריות כו', מכל עץ הגן ולא גזל, אכל תאכל ולא אבר מן החי.

ויש לדון האם גוי יכול לקיים גם את שאר מצוות התורה שנאמרו לישראל, ויחשב לו כקיום מצוה לקבל עליהם שכר, וכמו שאשה יכולים לקיים מצות עשה שהזמן גרמא, וכן קטן וסומא יכולים לקיים את כל המצוות ולקבל עליהם שכר כאינם מצווים ועושים, כך גם נכרי יכול לקיים את כל התרי"ג מצוות שנאמרו לישראל. או דלמא לא דמי, דבשלמא נשים וקטן וסומא הם בכלל דת

אמר לו: ומה יום מיומיים? [למה תחשב יום שבת יותר משאר ימים – רש"י] אמר לו: ומה גבר מגוברין? [מה לאיש כמוך להיות שר וגדול מכל אנשים – רש"י] אמר ליה: דמרי צבי. [אדני חפץ לגדלני, המלך קיסר המשילני – רש"י] שבת נמי, דמרי צבי [הקדוש ברוך הוא חפץ והזהיר על כבודו – רש"י]. והיינו שרבי עקיבא טען לאותו נכרי, אם אין אתה מסוגל להבחין בהבדל בין ימים, עליך לומר גם שאין הבדל בין אנשים.

גם כבוד תלמיד חכם נובע מאותו יסוד. הכבוד שלו מגיע בגלל ההכרה שלימוד התורה הפך אותו למשהו אחר משאר אנשים. אין הוא אדם ככל האנשים. וכלשון הרמב"ם (דעות פ"ה ה"א): "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו והוא מובדל בהם משאר העם, כך צריך שיהיה ניכר במעשיו וכו'".

זהו הטעם שהנשמה נקראת "כבוד", כמו שכתוב (תהלים פרק ל פסוק יג): "לְמַעַן יִזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם", וביארו המפרשים שם שכוונת הכתוב היא על הנשמה שהיא כבוד הגוף. והיינו שהנשמה היא מובדלת מהגוף. בעוד שהגוף הוא דבר כלה ואבד, הנשמה היא נשארת וקיימת לעד.

מעשה אדם הדורש כבוד לעצמו שלא כדין, מוכח מזה שאין הוא מבין את ענין הכבוד לאשורו. כבוד לא שייך לבקש. כבוד נוצר אחרי שיש הבדל בין חשוב יותר לחשוב פחות, ובין עיקר לטפל, אז שייכת מידת הכבוד.

מעשה אנשי דור אנוש שנתנו כבוד לשמש ולירח ולכוכבים, אף על פי שלא מגיע להם באמת, שהרי אין הם נבדלים משאר הברואים, מוכח שהם דרשו כבוד לעצמם שלא כדין. כי היה חסר להם בהבנת מהות מידת הכבוד.

ובזה מובן היטב המשך דברי השם משמואל שכתב: "ונח הוא שבת כדאיתא בזוהר הקדוש (תיקוני זוהר דף נד, ב; קלח, ב), וכשם שנח היה היפוך ג' הדברים האלה,

עכ"ל (ועי' בחמדת ישראל קונ' נר מצוה אות ס מש"כ בזה).

וכ"מ בחידושי הרמב"ן (קידושין לא א בחלק מהמהדורות) שכתב וז"ל, אבל מי שעושה מצוות התורה כתקון, אף על פי שלא נצטוו הוא בהם כגון נשים וגוים, מקבלים עליהם שכר שכל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ע"כ. הרי שגם גויים בכלל.

אמנם החזו"א (שביעית כד ד) הקשה על דברי הגמ' הנ"ל שגר תושב הוא כשקיבל עליו לקיים על מצוות האמורות בתורה, וכי נכרי שמקיים מצוות אטו מששא אית ביה, וכי יניח תפילין וישב בסוכה. ותירץ החזו"א דאה"נ אין ממשות למצוות שגוי מקיים, ותירץ החזו"א שכוונת הגמ' שאם אין הגוי מקיים מצוות של ישראל אין להניחו לדור בין ישראל שמא ילמדו ממעשיו, וכתב עוד שכונת הגמ' רק למצוות לא תעשה אבל מצות עשה אין צורך שיקיים ע"ש.

הרי דנקט החזו"א כדבר פשוט שגוי אינו יכול לקיים את שאר מצוות התורה מלבד ז' מצוות, ולכן נדחק בביאור דברי הגמ' בגר תושב, שקיום המצוות של גר תושב מועילים רק להתיר לו לדור בין ישראל. ודברי החזו"א צ"ע דהא ברמב"ם מפורש שנכרי יכול לקיים את כל המצוות, ולפי"ז דברי הגמ' בגר תושב מתפרשים לכאן כפשוטן.

ובאמת בדברי הרמב"ם עצמו יש לעיין דכתב שם מתחילה (הלכה ט) וז"ל, גוי שעסק בתורה חייב מיתה, **לא יעסוק אלא בשבע מצות שלהן בלבד**, וכן גוי ששבת אפילו ביום מימות החול, אם עשה אותו לעצמו כמו שבת חייב מיתה, ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו, **כללו של דבר אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן**, אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצות, או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע, ואם עסק בתורה, או שבת, או חדש דבר, מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה אבל אינו נהרג ע"כ.

ומבואר ברמב"ם שאסור לנכרי להוסיף על שבע מצוות בני נח ולעסוק במצוות אחרת (ואמנם אין הכוונה מצד איסור בל תוסיף, דודאי לא נצטוו בני נח באיסור זה, וכ"כ בחמדת ישראל שם בשם התורי"ד ע"ז ג א שבני נח אינם מצווים בכל

ישראל אלא שפטרם ממצוות אלו, משא"כ גוי שאין לו שייכות כלל למצוות התורה שנאמר לישראל.

ואין להביא ראיה מהא דאמרינן (ב"ק לח א) נכרי שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול ומקבל שכר כאינו מצווה ועושה ע"ש, הרי שיכול ללמוד ולקבל עליו שכר. זה אינו, דבגמ' (סנהדרין נט א) מוקמינן לה כשלומד הלכות שבע מצוות בני נח, ובזה הרי מצווה ללמוד כדי לדעת לקיים.

והנה בגמ' (ע"ז סד ב) תניא, איזהו גר תושב כו', אחרים אומרים זה גר אוכל נבילות שקיבל עליו לקיים כל מצוות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות ע"כ. ולכאן מכאן יש פשיטות לספק דידן, שהרי מדובר על גוי, שממשיך לאכול נבילות, ומכל מקום יכול לקיים את כל שאר מצוות התורה ונחשב עי"ז כגר תושב.

[ואמנם יש לדחות שהגדר בגר תושב הוא שלענין מצוות אלו דינו כישאל, ומחוייב לקיים את המצוות שקיבל על עצמו כמו ישראל, וכ"כ הביאור הלכה (סי' דש ס"ג) בדעת המג"א. אך בפשטות אין הגדר כן, דלא שייכא גירות במקצת, אלא קיום מצוותיו של גר תושב הוא בגדר אינו מצווה ועושה, וכ"כ הבאה"ל עצמו (סי' לט ס"ג) בפשיטות, ולפי"ז יש ראיה שגוי יכול לקיים מצוות שלא נצטוו בהם.]

וכן מפורש גם ברמב"ם, שגם גוי יכול לקיים את כל מצוות התורה, וזה לשונו (מלכים פ"י ה"י): **בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה, ואם הביא עולה מקבלין ממנו, נתן צדקה מקבלין ממנו, ויראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל, הואיל והוא ניזון מישראל ומצוה עליהם להחיותו, אבל העכו"ם שנתן צדקה מקבלין ממנו ונותנין אותה לעניי עכו"ם ע"כ. ומבואר להדיא שנכרי יכול לקיים את כל המצוות ומקבל עליהם שכר, וגם הישראל מוזהרים שלא למנוע מהם את קיום המצוות.**

וכיוצ"ב כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (תרומות פ"ג מ"ט) על המשנה העכו"ם והכותי תרומתן תרומה, וכתב הרמב"ם וז"ל, אע"פ שאינן חייבים במצוות, אם עשו מהן שום דבר יש להם קצת שכר וזהו מן העיקר שלנו, וכיון שהם משתתפין עמנו בשכר מעשיהן במצוות קיימין כאשר תראה

אמנם עדיין צ"ע לשון החזו"א שכתב "וכי נכרי שמקיים מצוות אטו מששא אית ביה, וכי יניח תפילין וישב בסוכה", ומשמעות לשונו שאין שום טעם בקיום המצות, ואם יניח תפילין או ישב בסוכה לית ביה מששא, ואמאי והרי מבואר ברמב"ם שנכרי מקבל שכר על קיום מצות עשה וכנ"ל.

ולכן נראה לחדש בדעת החזו"א, שדברי הרמב"ם שגוי יכול לקיים מצוה בשביל לקבל שכר, לא נאמרו אלא במצוות ששייכים גם אצל אומות העולם אלא שאינם מצווים בהם, וכגון נתינת צדקה והבאת קרבנות וכמ"ש הרמב"ם, וכן מצות ביזום תתן שכרו ומעקה וכדומה.

אבל יש מצוות שכל מהותם לא שייך אלא בישראל, וכגון המצוות שניתנו זכר ליציאת מצרים, והגויים שלא יצאו ממצרים אין להם שייכות כלל למצוות אלו. ולכן הקשה החזו"א דנכרי שניח תפילין לית ביה מששא, כיון שהתפילין עיקרו לזכור את יציאת מצרים (עי' שו"ע או"ח כה ס"ה), וכן אם ישב בסוכה לא יקבל עליה שכר כלל, שהרי לא ישב בענני כבוד ואיזה משמעות יש לישיבתו בסוכה. וזהו שהוקשה לחזו"א על סתימת הגמ' שגר תושב מקיים את כל מצוות התורה, והרי מצות כגון סוכה ותפילין וכדו' אינם שייכים כלל אצל הנכרים ולית בהו מששא. וכפי הנראה כן גם דעת הגרי"ז (שהובא בספר זכרון יהושע עמ' קפז) ע"ש.

ואמנם מדברי הרדב"ז שם מבואר שלא חילק כן, דכתב ז"ל, ומ"מ במצות שצריכין קדושה וטהרה כגון תפילין ס"ת ומזוזה אני חוכך להחמיר שלא יניחו אותם לעשותן ע"כ. ומשמע מדברי הרדב"ז שעיקר סברת הרמב"ם שנכרי יכול לקיים מצות

שאכלו עולמן אלא הם מבקשין לאכול עולמן של בני עוה, באותה שעה הקדוש ברוך הוא מוציא כרוז פעם שנייה ומכריז ואומר, כל מי שלא אכל בשר נבלות וטרפות שקצים ורמשים, אם לא אכל משלו אכל משל חבירו, הוי למה נקרא שמו חזיר שעתידי להחזיר הגדולה והמלכות לבעליה ע"כ. ובמקו"צ על הרמב"ם ציינו את דברי המדרש כמקור לשיטת הרמב"ם שב"נ מקבלים שכר על שאר מצוות התורה, וא"כ מוכח שגוי יכול לקיים גם מצוות ל"ת.

אך אינו מוכח, דאדרבא הוא חזינן שבסוף לא קבלו שכר על מה שלא אכלו חזיר, ואולי מתחילה היתה כוונת הבת קול רק לישראל, ובכדי לסלק את אומות העולם אמרה הב"ק שרק מי שנמנע גם מאכילת נבילות כו' יקבל שכר.

תוסיף, ומש"כ שהרמב"ם חולק ע"ז לא (מסתברא). וא"כ מהו שממשיך הרמב"ם אח"כ שנכרי יכול לקיים מצוות ואין מונעין אותו לעשותה כהלכתה.

וכבר עמד בזה הרדב"ז על הרמב"ם, ותירץ ע"פ דקדוק לשון הרמב"ם שכתב "בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה כדי לקבל שכר" וכו', והיינו דהאיסור הוא כשמקיים את המצוות לשם קיום מצוה, אבל אם עושה מצוה בתורת אינו מצווה ועושה, רק בכדי לקבל עליה שכר, בזה אין איסור ואכן יקבל עליה שכר כאינו מצווה ועושה.

ולפי"ז צ"ב דברי הגמ' שגר תושב הוא מי שמקיים את כל המצוות מלבד אכילת נבילות, והן אמת שיכול הוא לקיים את המצוות ולקבל עליהן שכר, אבל מאחר שכל הקיום הוא בתורת אינו מצווה ועושה ורק בכדי לקבל שכר, לא מסתבר שיחשב כגר תושב מחמת קיום זה, וגם הלשון שגר תושב 'קבל' על עצמו כל המצוות אינו ברור, שהרי בקיום מצוה לשם שכר בלבד לא שייך בזה דין קבלה. ואפשר שזהו מה שהוקשה לחזו"א, ולכן הוצרך להדחק ולומר שקיום המצוות נצרך רק בכדי להתיר לו לדור בין ישראל¹.

¹ ויש להוסיף עוד, דאפשר שכל דברי הרמב"ם שנכרי יכול לקיים מצוה ולקבל עליה שכר כאינו מצווה ועושה, לא שייך אלא לגבי מצוות עשה, אבל במצוות לא תעשה אין הגוי שייך בקיומם. וטעם החילוק, משום דאף ישראל אינם מקבלים שכר על מצוות לא תעשה אלא כשמתגברים על יצרם ונמנעים מלעבור, וכמבואר בגמ' (קידושין לט ב) שמי שישב ולא עבר עבירה אין נותנים לו שכר כעושה מצוה אא"כ בא דבר עבירה לידו וניצול הימנה, וא"כ מי שאינו מצווה לעולם לא יקבל שכר על המנעות מהעבירה, ולא שייך לקבל שכר אלא כשעושה מעשה מצווה בקום ועשה. ואם כנים הדברים, יקשה על דברי הגמ' שגר תושב הוא כשמקיים את כל המצוות חוץ מאכילת נבילות, ומשמע שמדובר על מצוות לא תעשה דומיא דנבילות, והרי גוי אינו שייך כלל למצוות לא תעשה, וע"כ כדברי החזו"א.

ואולי יתיישב בזה קושיית התוס' (חולין צא א ד"ה כמאן) בהא דאמר יוסף למנשה ליטול את גיד הנשה בפני השבטים, וכמ"ד דגיד הנשה אסור לבני נח, אמאי לא אמרינן דאף אי מותר לבני נח מכ"מ הם היו מקיימים מצוה זו כמו שאמרו בגמ' שם לענין שחיטה ע"ש. ולהנ"ל י"ל שלא שמרו השבטים אלא מצוות עשה, כשחיטה וכדו' ולא מצוות ל"ת ועי'.

אלא דיל"ע בזה מדברי המדרש (קהלת רבה פ"א ט): רבנן אמרין לעתיד לבא הקב"ה מוציא כרוז ומכריז ואומר, כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו, והרבה מאומות העולם שלא אכלו בשר חזיר מימיהם והם באים ליטול שכרן, באותה שעה הקב"ה אומר נשתכרו אלו שני עולמות, לא דיין

ועי' באגרות משה שם, שנקט בפשיטות שגוי אינו יכול לקיים שוב מצוות מעבר לז' מצוות בני נח, והא דכתב הרמב"ם שיכול לקיים מצוה בשביל לקבל עליה שכר, כוונתו שהגוי חושב שיקבל עליה שכר אך באמת אין לו שום שכר, ומש"כ הרמב"ם בפירוש המשניות שאם תרם תרומתו תרומה ויש עליו שכר היינו דוקא במילי דהקדשות ולא בשאר מצוות וע"ש שהאריך. ואפשר שכך סבר החזו"א, ולכן תמה דאין ממשות במצוות של הגוי (ולא כמשנ"ת לעיל לחלק בין צדקה וכדו' לתפילין וכדו').

אך גם מהלך זה נסתר מדברי הרמב"ם שפירש להדיא לגבי מילה שהגוי מקבל עליו שכר, הרי מבואר שבכל המצוות (עכ"פ במצות עשה) יכול הגוי לקיימם ומקבל עליהם שכר, ואפילו מצות תפילין, אלא שבדברים שבקדושה אין אנו מניחים אותם לקיימם וכמ"ש הרדב"ז.

וע"ע במאירי (סנהדרין נט, א) שאין מונעין מגוי לקיים מצוות, מלבד שמירת שבת או לימוד תורה שיש לחוש שילמדו ממנו, אבל יכול ללמוד הלכות ז' מצוות ב"נ ובפרט אם לומד בכדי לדעת שלמות התורה שאולי יתגייר ע"ש.

מסקנת הדברים, דמדברי הרמב"ם מבואר שגוי יכול גוי לקיים את כל המצוות שבתורה אם עושה אותם בשביל לקבל שכר, ואכן יקבל שכר כאינו מצווה ועושה, מלבד במצוות שבקדושה כגון מזוזה וס"ת שאין מניחין אותם לקיים (ואפשר שבמצוות לא תעשה אין מקבלים שכר), וכדעת הרדב"ז והבאה"ל. ובדעת החזו"א נתבאר שמצוות כגון תפילין וסוכה שכל עיקרם שייך רק בישראל אין גוי יכול לקיימם, ולדעת האג"מ בשום מצוה לא יקבל הגוי שכר, אך מדברי הרמב"ם בתשובה מבואר לכאורה שלא כדבריהם.

ויש לציין דכ"ז לא מיירי במצוות שהשכל מחייבם, שבזה ודאי יש מעלה לגוי לקיימם, וכמו שדמא בן נתינה קיים מצות כיבוד אם, אע"פ שאינו מזהר על כיבוד אב, וכידוע מהקדמת ר' נסים גאון למסכת ברכות (ד"ה ואם ישיב) ע"ש.

שמירת שבת בגר תושב

(יום ולילה לא ישבותו) (ח כב)

בשביל לקבל שכר, שייכים גם לגבי תפילין ס"ת ומזוזה, אלא שבזה אין הישראל מניחין אותם לעשותם, כיון שהם דברים שצריכים קדושה וטהרה, וזה דלא כמשנ"ת בדעת החזו"א שמצות תפילין לא שייכי כלל באומות העולם. וגם מדברי הביאור הלכה (סי' לט ס"ג) משמע שגוי יכול להניח תפילין כמו אשה, וכדעת הרדב"ז.

ונראה להוכיח כדעת הרדב"ז, דהנה כתב הרמב"ם (מילה פ"ג ה"ז) שאסור למול גוי בשביל לרפאותו ממכה או שחין "ואע"פ שנעשית מצווה ברפואה זו, שהרי לא נתכוין למצוה, לפיכך אם נתכוין הגוי למילה מותר לישראל למול אותו" עכ"ל, ומבואר שהנכרי מקיים מצוה במילה זו, וכ"פ השו"ע (יו"ד סי' רס"ח ס"ט), ולא נתבאר מהו המצוה מאחר שאינו מחוייב בה, וכתבו בזה האחרונים בכמה דרכים (עי' נחל אשכול הלכות מילה עמוד 134 ומהר"ם שיק סנהדרין נט ב, שבכל גוי יש לחוש שמא הוא מבני קטורה שחייב במילה וזהו המצוה, ובאג"מ ח"ב יו"ד סי' ז פירש שכוונת הרמב"ם כשמל לשם גירות ולכך הוה מצוה).

אך ד"ת עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, והרמב"ם עצמו פירש כוונתו בתשובה (שנדפסה בליקוטים שברמב"ם פרנקל) וזה לשונו, מותר לישראל למול את הגוי אם היה הגוי רוצה לחתוך את הערלה ולהסירה, **לפי שכל מצוה שיעשה אותה הגוי נותנין לו עליה שכר אבל אינו כמי שהוא מצווה ועושה**, ובלבד שיעשה אותה בהודאה בנבואת משה רבינו שאמר המצווה מפי הגבורה ומאמין בזה, לא שיעשה אותה מפני צווי אחר או מפני שנסתכל בשכלו ועשה כן וכו', ואין הפרש בזה בין הישמעאלי והנוצרי וכל מי שיבוא אלינו להמול לשם מילה מותר לנו למולו **אע"פ שהוא עומד בגיותו וכו' ע"כ לשון הרמב"ם**.

הרי מבואר שהרמב"ם אזיל לשיטתו שגוי יכול לקיים את כל המצוות ולקבל עליהם שכר כמי שאינו מצווה ועושה, ובכלל זה גם מצוות מילה. והרי מצות מילה היא ברית בין ישראל להקב"ה, ולפי משנ"ת בדעת החזו"א לא שייכא מצוה זו כלל אצל הנכרים, ומבואר שאעפ"כ סבר הרמב"ם שגוי יכול לקיים מצוה זו ומקבל עליה שכר, וכדעת הרדב"ז.

בשמירת שבת, דרש"י אזיל לשיטת ת"ק ור"ע שאכן נאסר באופן חלקי בעשיית מלאכות.

וכ"מ בפירוש הרגמ"ה כאן, שכתב וז"ל כלומר כיון שיש בו קצת גירות אינו עושה כל מלאכה בשבת אא"כ אין לו מה יאכל או דבר האבד ע"כ, והיינו דמחוייב בשמירת שבת אך לא לגמרי כישראל כיון שאינו גר גמור ולכן התירה לו התורה לצורך אוכל נפש או דבר האבד.

וכן איתא להדיא במכילתא פרשת קדושים על פסוק זה וינפש בן אמתוך והגר וז"ל, והגר זה גר תושב הרי הוא בשבת כישראל ביום טוב, הלוקח עבדים ערלים מן העכו"ם הרי הן בשבת כישראל בחולו של מועד דברי ר' יוסי הגלילי ע"כ, הרי שנלמד מקרא דוינפש לחייבו במצוות כיו"ט או כחיה"מ, וכמשנ"ת בישוב דעת רש"י (ויש גירסאות אחרות במכילתא בדעת הני תנאי, ועי' שו"ת בעי חיי או"ח ח"ב סי' לט שהאריך בזה, ועי' בהגרי"פ פערלא שם ובאבנ"ז או"ח ב אות מו שהגיהו בגמ' ע"פ המכילתא).

ושו"ר שכן כתבו הגרי"פ פערלא (עשין לד-לז) והגר"ב ז'ולטי במשנת יעב"ץ (יו"ד סי' ג) בישוב שיטת רש"י, דלדעתו ת"ק ור"ע אוסרים במלאכה שלא לצורך מדאורייתא ע"ש.

ועי' בטורי אבן (חגיגה יח א בא"מ) שהכריח ג"כ שהתנאים לא נחלקו בחומרא דרבנן, שהרי נכרי אינו מצווה כלל לקיים את גזירות חכמים (א"ה), ראה משנ"ת במאמר לפרשת לך לך שנת (תשפ"ג), וע"כ דמה"ת פליגי, בהא דכתיב וינפש בן אמתך והגר דמרבין מיניה גר תושב, ופליגי אי כוונת הפסוק לאוסרו לגמרי או רק במקצת.

והטו"א הקשה מזה על שיטת הסוברים שאיסור מלאכה בחול המועד הוא רק מדרבנן, דמן התורה לא מצינו שאסור במלאכה סתם והותר בדבר האבד, וקשה הרי מצינו כן בגר תושב לדעת תנא קמא וכנ"ל, ועד"ז הקשה הגר"ח"ק בביאור על הירושלמי (יבמות פ"ח ה"א) בהא דהביא הירושלמי פלוגתא זו אע"ג דלדעת הירושלמי איסור מלאכה בחיה"מ הוא מדרבנן. ועי' במנ"ח (מצוה שכג) שתירץ שאין כוונת הגמ' שיש לשבת אצל גר תושב גדר של חול המועד, אלא שנמסר לחכמים לשער מה מותר ומה אסור, ושיערו להתיר בדבר האבד, כמו בחול המועד מדרבנן, וכ"כ הער"ל"נ (כריתות שם) והמצפה איתן (חגיגה שם). אך באמת קושיית הטו"א היא שעכ"פ מצינו שיש חילוק מן התורה בין דבר האבד לדבר שאינו

בגמ' (סנהדרין נח ב) אמר ריש לקיש, עובד כוכבים ששבת חייב מיתה, שנאמר ויום ולילה לא ישבתו, ואמר מר אזהרה שלהם היא מיתתן.

ולענין גר תושב מצינו מחלוקת תנאים (כריתות ט א) האם מחוייב בשמירת שבת, דלדעת ר' יוסי אינו מצווה בשמירת שבת, ולדעת ת"ק ור"ע הרי הוא מחוייב במקצת בשמירת שבת אך לא כמו ישראל, והיינו דלת"ק מותר לגר תושב לעשות מלאכה בדבר האבד, כמו דין ישראל בחול המועד, ולדעת ר' עקיבא מותר לעשות מלאכה רק לצורך אוכל נפש, כמו ישראל ביום טוב.

ודעת ת"ק ור"ע צ"ב, אמאי צריך לשמור שבת במקצת ויכול לחללו במקצת, וממנ"פ אם דינו כישראל יתחייב לשמור שבת לגמרי, ואם אין דינו כישראל אלא כנכרי, למה יאסר עליו לעשות מלאכה שלא לצורך דבר האבד ואוכל נפש. וכפי הנראה נחלקו בזה רש"י ותוס' וכדלהלן.

דהנה בתוס' כאן הביאו את דברי רש"י (יבמות מח ב), שגר תושב חייב לשמור שבת וילפינן ליה מקרא דוינפש, והטעם משום דשבת שקולה כעבודה זרה וכיון דקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ממילא מחוייב לשמור שבת. והתוס' (כאן וביבמות שם) הקשו מהאי סוגיא שגר תושב יכול לעשות מלאכה לעצמו אף לדעת ר"ע, ולכן חולקים התוס' וסוברים שהפסוק וינפש מלמד לאסור רק לעשות מלאכה לצורך ישראל, אבל לצורך עצמו מותר, וכ"פ השו"ע (סי' דש ס"א).

ומשמע מדברי התוס' דלדעת כל התנאים אין גר תושב מצווה בשמירת שבת, ולפי"ז הא דנאסר לעשות מלאכה שלא לדבר האבד או לאוכל נפש, צ"ל שהוא מדרבנן בעלמא, וכ"כ בשימ"ק כאן שהחמירו בו שלא יעשה מלאכה לאחרים אלא לעצמו כדמפרש מר כדאית ליה ומר כדאית ליה. וכ"כ החזו"א (שביעית כד אות ד), שהחמירו דכיון שיושב בינינו צריך ליזהר מעט שלא יראו הרואים עובד בשבת ויפגום הרגשתם בשמירת השבת ע"כ.

אבל בדעת רש"י נראה שהוא דין דאורייתא, שנלמד מקרא דוינפש שגר תושב נאסר בעשיית מלאכה, אלא שסברו התנאים שאין לאסור עליו לגמרי ולחייבו בשמירת שבת כמו ישראל, כיון שלא נתגייר לגמרי, וכוונת הפסוק לחייבו רק במקצת בשמירת שבת, ובזה נחלקו דלדעת ת"ק דינו כחיה"מ ומותר בדבר האבד, ולדעת ר"ע דינו כיו"ט ומותר במלאכה לצורך אוכל נפש. ובזה מיושב קושיית התוס' על רש"י שגר תושב מצווה

ויש להוסיף דבמשנ"ב (סי' דש סק"ד) כתב בשם הפמ"ג שגר תושב הוא מי שקיבל עליו שלא לעבוד ע"ז אפילו בשיתוף, ולהנ"ל הדבר מבואר היטב משום שגר תושב צריך לקיים את השבע מצוות כדין ישראל ולא כדין גוי, ולכן נאסר עליו גם ע"ז בשיתוף.

***

מהגאון בעל גינת אגוז שליט"א

פרשת נח

ה) איסור גזל דבני נח.

כי מלאה הארץ חמס מפניהם (ו, יג)

וברש"י, לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח).

בירושלמי ב"מ (פ"ד ה"ב) אי', א"ר אחא כתיב כי מלאה הארץ חמס מפניהם, ומה היה חמסן, הוה בר נש נפיק טעין קופה מלאה תורמוסין והיו מתכוונין ונוטלין פחות משהו פרוטה, דבר שאינו יוצא בדיינין. ופי' הפני משה, דהוקשה להירושלמי דהא חמס לאו גזל ממש הוא דהרי "חמסן יהיב דמי ושקיל", ודור המבול הלא היו גוזלין ממש כדאמרי' בסנהדרין דלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, ולכך פי' הירושלמי שלקחו פחות פחות משו"פ, וכיון שאינו יוצא בדיינים חשיב להאי גזילה "חמס".

וכ"ה במד"ר (פל"א אות ה) איזהו חמס ואיזהו גזל, א"ר חנינא חמס אינו שוה פרוטה וגזל שוה פרוטה, וכך אנשי המבול עושים היה אחד מהם מוציא קופתו מלאה תורמוסים, והיה זה בא ונוטל פחות משהו פרוטה וזה בא ונוטל פחות משו"פ, עד מקום שאינו יכול להוציא ממנו בדין, ע"כ.

והדברים צריכין פירוש, דהלא בגמ' ע"ז (עא, ב) אמרי' דבן נח נהרג על פחות משהו פרוטה, וכ"פ הרמב"ם פ"ט ממלכים ה"י דב"נ חייב על פחות משהו פרוטה, וא"כ הרי לא חלוק דין פרוטה מדין פחות משו"פ, ואיכא שם גזל אף בפחות משו"פ, ומהו א"כ שחילקו בב"נ בין פרוטה לפחות משו"פ. [ועמדו בזה המפרשים].

והביאור בזה נראה בעז"ה, דהנה בגוף הדברים יש להבין מש"כ דפחות משו"פ אינו יוצא בדיינין, דאם אין חילוק בב"נ בפחות משו"פ א"כ אף להוציא בדין לא יהא חלוק.

אבד וא"כ אפשר שגם בחול המועד קיים חילוק זה וצ"ע.

והנה בעיקר שיטת רש"י שגר תושב אסור במלאכה בשבת מדאורייתא, משום דשבת הוקשה לע"ז, הקשו התוס' ביבמות שם דהא גוי ששבת חייב מיתה ואיך ישמור שבת, ועד"ז הקשו הראשונים (עי' רמב"ן רשב"א וריטב"א שם) דהא גוי פטור משמירת שבת. ובדעת רש"י י"ל (וכ"כ הערל"נ שם) שדוקא לגוי אסור לשמור שבת, אבל גר תושב כן חייב. ובטעם החילוק עי' בדברי הגר"פ פערלא שם.

אך באמת צ"ע למה לא יתחייב כל גוי בשמירת שבת, הרי הטעם לחייב גר תושב הוא משום שחילול שבת הוקשה לע"ז כמ"ש רש"י, והרי כל גוי נאסר בעבודה זרה.

ובשם הרב מפניבז' הובא (באוצר חידושים על כריתות) ביאור נפלא בזה, דהנה מבואר ברמב"ם (פי"ד מאסו"ב וספ"ח ממלכים) שגר תושב הוא קבלת גירות חדשה אלא שאינו גר גמור, וצ"ב מהו קבלת הגירות והרי בלא"ה כל גר מחוייב לשמור שבע מצוות. וי"ל שהגדר הוא שגר תושב מקבל על עצמו לשמור מצוות אלו מדין ישראל ולא מדין עכו"ם.

והנה בדין איסור עבודה זרה ישנם שני דינים, האיסור לעבוד אלהים אחרים, והמצוה להאמין בהקב"ה ולא בזולתו, וי"ל שחלוק בזה איסור ע"ז בישראל מאיסור ע"ז בבני נח, דישראל מוזהרים להאמין בהקב"ה, משא"כ בני נח אינם מוזהרים אלא שלא לעבוד ע"ז ולא להאמין בהשם (וע"ש ראייתו). והא דחילול שבת הוקש לעבודה זרה, היינו משום ששבת הוא זכר למעשה בראשית, והמחלל את השבת מראה שאינו מאמין בבריאת העולם, וא"כ אינו דומה לעבודה זרה אלא כלפי ישראל שאצלם איסור ע"ז סיבתו היא האמונה בהשם, והמחלל שבת מראה שאינו מאמין, אבל אצל גויים שאיסור ע"ז הוא רק לעבוד אלהים אחרים, אין החילול שבת דומה לע"ז, ולכן גוי פטור משמירת שבת.

אך כ"ז בגוי סתם, אבל גר תושב הרי נתבאר שלגבי שבע מצוות דינו כישראל, ואיסור עבודה זרה אצלו הוא משום שמחוייב להאמין בהשם ובבריאת העולם, ולכן מצווה גם בשמירת שבת שדינו אצל ישראל הוא כעבודה זרה ודו"ק. ועד"ז הובא בספר הנ"ל בשם הגר"מ פינשטין זצ"ל.

משום ההפסד וחסרון הממון כישראל, אלא על מעשה הגזילה, וחדא מעשה גזילה איכא.

ונפק"מ מהא דלאו על חסרון הממון מתחייב רק על מעשה הגניבה, דלא שייכא לזה מחילה על חסרון הממון, וגם השבה לא תהני לתקן המעשה גניבה, וכאשר כתב כאן באוה"ח, שהקשה למה לא מחלו זה לזה ולא יחתם דינם על עון הגזל שבידם, ותירץ וז"ל, והעיקר הוא שהגם שימחלו לא יעלו, כיון שהיה בידם דין גזל וחייבים מיתה הם עליו, ואינו בדין מחילה בשום אופן, עכ"ל, והיינו כמשנ"ת דחייבם על מעשה הגזילה ולא שייך לזה מחילת הממון. [ועיין רש"י עירובין סב, א ד"ה לא ניתן להשבון וז"ל, דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזילה, אבל בעכו"ם לא כתיב השבה, הלכך כאן שעבר נהרג ואינם משלם. וכ"ה ביבמות מז, ב. וכ"כ רב נסים גאון בעירובין שם].

ואשר לפי"ז אפשר די"ל דכל הא דב"נ חייב ונהרג על פחות משו"פ, היינו כיון דלא משום ההפסד וחסרון הממון אתינן לחיוביה, דבאמת משום הא אף בב"נ לא מחייבין אלא על שו"פ, ובמצות דינים לא דיינינן אלא בשו"פ ואינו יוצא בדינים פחות משו"פ כישראל, רק דדין גזל על מעשה הגזילה הוא אף בדליכא הפסד כמש"נ, ולהכי מחייב ב"נ על הגזל בשו"פ ונהרג ע"ז.

ולהכי לקחו אנשי דור המבול פחות משהו פרוטה, כיון דלא חשו אלא שלא יוציאו בדיינים, [וכלשון הירושלמי, ונוטלין פחות משהו פרוטה דבר שאינו יוצא בדיינין], והרי אינו יוצא אלא בשוה פרוטה.

[שו"ר דכבר דן בזה מו"ר הגר"א גרבוז שליט"א ונד' בס' נר לאחד שם, דלגבי הדין דהחייב על ההפסד אף בב"נ בעי פרוטה. וציין דאמנם יעוי' עירובין ריש פ' הדר (שם) דשוכרין מן העכו"ם בפחות משהו פרוטה, ובפשטות בב"נ חשיב פמש"פ ממון].

ו) בהקדמת קרא מאכל האדם למאכל הבהמה

והיה לך ולהם לאכלה (ו, כא)

בחת"ס העיר מהא דאיתא (ברכות מ, א) אסור לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת, ע"כ, וכיון דמאכל הבהמה קודם למאכל

ונראה, דהנה נחלקו הרמב"ם והרמב"ן בהא דנצטוו ב"נ על הדינין, דעת הרמב"ם סופ"ט ממלכים דנצטוו בזה להושיב עליהם דיינים, אולם הרמב"ן בפ' וישלח נחלק עליו וס"ל דנצטוו בזה בדיני גניבה והונאה ועושק ושכר שכיר וכו' כדינים של ישראל, ובכלל מצוה זו להושיב דיינים לדון בדיני ממונות אלו. וצ"ע בעיקר ד' הרמב"ן, שהרי נצטוו ב"נ בז' מצוות וחדא מינייהו גזל, ול"ל לדין גזל והלא נצטוו בכל דיני הממונות וכ"ד אבות נזיקין בכללם, ומהו דין גזל בפנ"ע. וביאר בזה מו"ר הגר"א גרבוז שליט"א, דחלוק ביסודו מצות גזל דב"נ משאר דיני ממונות, דבכל דיני הממונות חיובו על מה שמפסיד ומחסר לחבירו, ובגזל נתחדש דלאו משום החסרון וההפסד, אלא עצם מעשה הגזילה הוא האיסור.

ומוכח כן בכ"ד, חדא בסנהדרין נט, א אמר ריו"ח עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה שנא' תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם, ופריך, וליחשבה גבי שבע מצות, ומשני מ"ד מורשה מיגזל קא גזיל לה, ע"כ, והנה חיובו על שלומד תורה משום גזל, והלא ליכא שום לקיחת ממון לישראל ע"י שעוסק בתורה, וע"כ דחיובו על מעשה הגזילה מה שאינו שלו, וע"ז חייב מיתה משום גזל. וכן הא דאי' שם נז, א בן נח שיחד שפחה לעבדו ובא עליה נהרג עליה, ופירש"י דנהרג משום גזל, והתם הא ליכא כלל הפסד ממון לחבירו, אלא דמשתמש במה שאינו שלו וזה הוי מעשה גזילה. (ועוד הוכיח כן עי' שיעורים במס' סנהדרין בליקוטים, וס' נר לאחד פ' שמות).

[והביא בזה מה שסיפר מרן הגרי"ז זצ"ל, שדנו בגונב חפץ השוה כמה פרוטות בכמה לאוין עובר, אי דמי לגזל מי' בנ"א שו"פ דעבר על י' גזילות או דחד גזילה הוי, שהגר"מ זעמבא זצ"ל נקט דבגזל א' יהא איסור גזילה אחד, והגר"ב זצ"ל נקט דעובר איסורין כפי מנין הפרוטות, וכן אמר הגרי"ז. ומרן הגרא"מ שך זצ"ל דן לפני מרן הגרי"ז א"כ בב"נ דבגזילה כל שהוא אף פחות משו"פ עובר בגזל, הרי כשגזל חפץ אפי' שוה רק פרוטה יהא חייב כמה וכמה איסורים משום כל משהו ומשהו, ותירץ הגרי"ז דבב"נ אין האיסור מיוחד לגזילת ממון, אלא כל דבר של חבירו הוי גזילה וכדאמרי' דחייב ביחד שפחה לעבדו משום גזל הנז"ל, ומשו"ה אם גזל חפץ גדול לא נימא דהוה כמה איסורין, אלא הוי איסור אחד על גזילת חפץ גדול. והיינו כמשנ"ת דאין חיוב גזל דב"נ

ובעירם, ואמנם בני ישראל, כשהיה להם המים הקדימו שתיית בהמתם.

אכן בקרא דונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת, הא איירי באכילתו, וכיון דאיכא נמי למאכל בהמתו יש להקדים ולהאכיל הבהמה ואחר כך יאכל האדם.

ז) חובל בעצמו ובחבירו.

ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגו' (ט, ה)

א) איתא בתוספתא (ב"ק פ"ט הי"א), וכשם שחייב אדם על נזקי חבירו כן הוא חייב על נזקי עצמו, הרק וטש בפניו (שנוטל הרוק ומטשטשו על פניו, מג"א) כנגד חבירו, ותלש בשערו, מקרע את כסותו משבר את כליו מפזר את מעותיו בחמתו, פטור מדיני אדם ודינו מסור לשמים, שנאמר ואך את דמכם לנפשותיכם מיד נפשותיכם אדרוש. הובא בס' חסידים סי' תרעו. [ועי' סוגיא דב"ק צא, ב].

והנה איתא בב"מ ר"פ הפועלים עובדא דרבי אלעזר ב"ר שמעון שמסר רשע להריגה, ולא נחה דעתו מזה עד שבדקוהו שאין רימה ותולעה שולטת בבשרו, אשקוהו סמא דשינתא, ועיילוהו לביתא דשישא וקרעו לכרסיה, ומפקי מיניה דיקולי דתרבא [סלים מלאים שומן] ומותבי בשמשא בתמוז ואב ולא מסרחי, עיי"ש. וקשה, דאיך שרי ליה למיעבד הכי לקרוע את כרסו, אמאי לא הוי בכלל איסורא דחובל בעצמו.

עוד יש להתפלא בד' התוספתא, דוכי כל התולש משערו יהא בכלל איסורא דאך את דמכם לנפשותיכם אדרוש.

ב) והנה דעת מהרלב"ח (קונטרס הסמיכה קונ' א ד"ה עוד אני) דהאומר לחבירו הכני על מנת לפטור דאמרי' בב"ק צג, א דפטור, דכה"ג שהרשהו מותר נמי להכותו, וכ' לדייק כן מדברי הרמב"ם רפ"ה מחובל ומזיק שכ' וז"ל, כל המכה אדם כשר מישראל וכו' דרך נציון הרי זה עובר בלא תעשה שנא' לא יוסיף להכותו (עי' דברים כג, ה), עכ"ל, משמע דליכא איסורא אלא בהכאה דרך נציון, והאומר לחבירו הכני על מנת לפטור לאו דרך נציון הוא.

[וכדבריו כן נקט בפשיטות במנח"ח (מ' מט, אות ג) דאם נתן רשות אינו עובר בלאו, וכ"כ בטו"א מגילה כח, א דהא דאמרי' בגמ' דמהני מחילה היינו נמי לענין איסורא דשרי. אמנם הרש"ש במגילה שם

האדם א"כ הו"ל לומר בלשון זה והיה להם ולך לאכלה, עיי"ש ובחי' מהרי"ל דיסקין מש"כ בזה.

וכן מצינו בפ' בראשית (א, כט-ל) דכתיב "ויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' לכם יהיה לאכלה וגו' ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ וגו'". ולכאו' הו"ל להקדים מאכל בהמה למאכל האדם.

וכן העירו בפ' בהר (כה, ו-ז) דכתיב "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו' ולבהמתך ולחיה אשר בארצך וגו'", וה"נ צ"ב אמאי הקדים מאכל האדם למאכל הבהמה.

וכן בפ' חוקת (כ, ח) דכתיב "והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם" עמד הכת"ס בשם אביו החת"ס דצ"ב מה שהקדים העדה לבעירם.

ואמנם בקרא דפ' בראשית י"ל דכתב קרא בחית הארץ ועוף השמים שאינם שלו ואין מזונותיו עליו, וליכא דין קדימה, וכן י"ל בפ' חוקת שלא היו אלו בהמותיו של משה, אכן בפ' בהר כתיב ולבהמתך וכן בפרשתן שמזונותיהן על נח היה [עי' תשו' חת"ס יו"ד סו"ס שיד, דדין הקדימה היינו בשמזונותיו עליו], וא"כ הו"ל להקדים מאכל הבהמה קודם מאכל האדם.

והנראה בזה, דהנה מילתא דפשיטא הוא דדין זה אינו אלא דין קדימה, שיש להקדים אכילת בהמתו לאכילתו שלו, אולם היכא שא"א שיהא אוכל לשניהם, אלא או לאכילתו או לאכילת בהמתו, דודאי אי"צ להעדיף אכילת בהמתו מאכילתו.

[ויש להביא גם סמך לזה מד' האוה"ח פ' חיי שרה (כד, יט) בהשקאת רבקה לאליעזר וגמליו, שכ' בתו"ד אדינא דצריך להקדים ליתן מזון לבהמתו ואחר כך לעצמו, וז"ל, ויש לך לדעת כי דוקא דאין כאן סכנה או צער אבל בסכנה או שיש צער יש לחוש לצערו ואחר כך בהמתו, עכ"ל, וא"כ לכאו' כ"ש הוא דיש להעדיף אכילתו במקום שא"א לקיים שניהם].

ואשר לפי"ז, הנה כל הנך קראי דפרשתן ופ' בראשית ופ' בהר הא לא איירי על עצם אכילתו ואכילת בהמתו, רק על הכנת מאכלם וייעודם לצורכם, ולזה הא יש להעדיף שיהא מאכל להאדם וכמשנ"ת, וכן בפ' חוקת הך "והשקית" היינו להכין להם שתייתן, ולא משה הוא שהשקה העדה

לנפשותיכם אתי לשופך דם עצמו, והוא הדין חובל בכלל, כדאיתא בב"ק צא, ב דלאו דוקא קטלא אלא אפי' חבלה בעצמו, וא"כ לא היה רשאי בשביל החומרא שהחמיר על עצמו במה שלא נצטוו, לדחות איסור חובל.

וכ' דמטעם זה מבואר מה שמל אברהם אבינו את עצמו, [וכמו שאמרו במ"ר (מט, ב) עה"פ "וכרות עמו הברית" וכרות לו הברית אין כתיב כאן, אלא וכרות עמו, מלמד שהיה הקב"ה אוחז בו ואברהם חותך, ע"כ, והובא ברש"י לקמן יז, כד], משום דאחר שלא נצטוו לא היה יכול לעבור על איסור חובל שנצטוו בו, ואין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך.

והוסיף הפנים יפות, דמזה ראייה למה שכתב דלמ"ד דאשה בת מילה היא וכשירה למול (ע"ז כז, א), היינו משום שהיא בכלל עשה דהמול לכם כל זכר, שנצטוו בו ישראל, ולא נתמעטה אשה אלא ממצות האב על הבן שאין היא מצווה, דאי לא תימא הכי, לא היתה רשאית לעבור על איסור חבלה שנצטווה בו, בשביל שיזכה הנימול.

והנה במה דנקט דמילה הוי חבלה, יש להקשות, דהא נתבאר מד' הרמב"ם דלא נאסר חובל אלא דרך נציון, וכי מצות מילה דרך נציון היא שתאסר משום חבלה, והרי זה צורך מצוה וכמכה לרפואה. וצ"ע.

והנה בכתובות לב, א אמרינן דלאו דחובל הותר מכללו בבי"ד שמלקין את המחויב מלקות, ויל"ע טובא דבהלקאת המחויב מלקות ע"י בי"ד או שלוחם איזה דרך נציון יש בה דיחשב בכלל איסורא דחובל, וצ"ב.

ד) והנראה בזה בעזה"י, דדרך נציון שכל הרמב"ם, לא היינו מתוך מריבה והכאה שהיא לרעת המוכה דוקא, אלא דגוף המכה היא דרך נציון, היינו כל שההכאה באופן שדעת המכה שיהא מזה להמוכה כאב או סיכון ע"י הכאתו, זהו דרך נציון, היינו שעצם המכה עניינה הוא נציון. ויותר מזה, דאפי' כשאין זו מטרתו של המכה כדי להכאיב בה להמוכה, רק שההכאה היא באופן שאינו חס על כאבו של המוכה, זהו בכלל דרך נציון.

ואשר זהו דהלקאת המלקות דבי"ד הוי בכלל חובל בחבירו, רק שהותר האיסור בבי"ד, דהלא הלקאה זו עניינה היא נציון להכאיבו ולהענישו על עבירתו, ודרך נציון הוא.

דחה דבריו דלא אמרו אלא לענין תשלומין, וכן דעת החזו"א ב"ק סי' יט אות ה, וכן בשו"ע הגר"ז (ח"ה ה' נזקי גוף ונפש ס"ד), אמנם יעו"י ריטב"א ב"מ נא, ב שכ' להדיא וז"ל, דצער הגוף נמי ניתן לימחל כדאיתא בפרק החובל (שם לענין הכני ע"מ לפטור), עכ"ל, ומשמע דס"ל דאיסורא נמי ליכא].

ותמה בשד"ח (מערכת האל"ף כללים פאת השדה אות מ) ע"ד מהרלב"ח, הא אפילו לחובל בעצמו אסור, ודעת מהרלב"ח גופיה שאיסורו מן התורה, והביא ד' הרמב"ם שם רפ"ה מחובל דאסור לחובל בין בעצמו בין בחבירו, וא"כ איך יתכן שיהא מותר לומר לחבירו הכני ע"מ לפטור, והרי הוא עצמו אינו רשאי להכות את עצמו, ואיך יהא רשאי לומר לחבירו שיעשה כן. [וכן עמד הרש"ש ע"ד הטו"א מגילה כח, א], וצ"ע.

עוד תמה הגרי"פ פערלא (בסה"מ לרס"ג ל"ת מז מח ד"ה ומה) ע"ד הרלב"ח שדקדק לשון הרמב"ם שאין האיסור אלא דרך נציון, והוכיח מזה דברשות מותר, דהנה איתא בסנהדרין ר"פ הנחנקין, רב לא שביק לבריה למישקל ליה סילוא (קוץ), ומר בריה דרבינא לא שביק ליה לבריה למיפתח ליה כוותא (כויה) דילמא חביל ליה והו"ל שגגת איסור, ופרכינן א"ה אחר נמי, ומשני אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק, עיי"ש. הרי להדיא דאע"ג דהתם ליכא דרך נציון ומריבה כלל, ומ"מ קאמר דהו"ל שגגת לאו. עיי"ש עוד בדבריו.

ובעיקר דקדוק לשון הרמב"ם שכ' דרך נציון, עמד הגרי"פ דבסמ"ג (עשין ע) מבואר דנוסחתו בדברי הרמב"ם הוא "דרך בזיון", ואין הדבר עולה בקנה אחד עם ד' מהרלב"ח דדייק דרך נציון דהיינו דרך מריבה.

והסיק הגרי"פ, דהרמב"ם והסמ"ג לא באו אלא לאפוקי מכה לרפואה או האב הרודה את בנו והרב את תלמידו וכיו"ב, אבל כל המכה וחובל זולת זה הו"ל דרך בזיון ונציון, דכל הכאה שהיא שלא לצורך להמוכה דרך שנאה ודרך בזיון הוא, וא"כ באומר לחבירו הכני ע"מ לפטור נמי הוי בכלל איסורא.

ג) המקנה סוף קידושין וביתר אריכות בפנים יפות פ' לך לך, עמד בקושיית המפרשים (עי' מזרחי להלן יז, כד ומהרש"א יבמות ק, ב) כיון שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה, א"כ מפני מה לא קיים מצות מילה קודם שנצטוו. וכל ליישב, דכיון דאיסור חובל נאסר אף לבני נח, וכדפירש"י דאך את דמכם

דרך נציון, והיינו שכוונתו לבייש עצמו, אולם לצורך פרנסתו הא שפיר אינו בכלל דרך נציון.

(ה) והנה במצות מילה דנקט המקנה דחשיב חבלה [ולכך מי שאינו מצווה למול חשיב חובל בחבירו], עפמשנ"ת י"ל מה דחשיב דרך נציון עפמשנ"ת [ועיקר הדבר העירני ידידי הרה"ג ר"צ כהן], דהנה צורת המילה היא דאיכא צערא לינוקא כדאי' בפ"ק דכתובות, ובגיטין נז, ב אמר ריב"ל "כי עליך הורגנו כל היום" זו מילה שניתנה בשמיני, וברש"י, דזימנין דמיית, והיינו דכך הוא אופן המצות מילה דאיכא צערא, [ומשום האי טעמא כ' בשבט הלוי (ח"ה סי' קמז אות ב) דאין לעשות המילה בהרדמת הנימול, ועי' שו"ת אמרי יושר להגר"מ אריק זצ"ל סי' קמ אות ג, דהמילה צריכה להיות ע"י צער, והביא מב"ר פ' לך לך גבי אאע"ה דנצטער במילתו], וגם מכניסו לסכנה ע"י המילה, שבכל מילה יש חשש סכנה כמבואר, [ובאבנ"ז (יו"ד סי' שכג אות ב) כ' מה"ט שאין לבטל מילה משום איזה חשש שאינו לזמן מסוים, שאין לבטל המילה מפני חשש סכנה, עיי"ש, וע"ע משנ"ת בזה להלן דברים לג, ט], וכיון שזהו אופן וצורת מעשה המילה, שהמילה גורמת צערא דינוקא וחשש סכנה, הרי זהו בכלל דרך נציון, שהמילה היא באופן שאין המל חס על כאבו וסכנתו של הנימול, ובכלל דרך נציון מיקרי.

[ובעיקר ד' המקנה דהמילה בכלל חובל בחבירו היא, יעוי' קובץ הערות (סי' ע) דנקט בפשיטות דאין מילה בכלל חבלה, דכיון דהוא תיקון להנחבל אינה חבלה כלל. ודעת הפנים יפות דחשיב חבלה צ"ב. וכן נקט בקוה"ע שם לענין האב המכה את בנו והרב את תלמידו, דלפי שיש בזה תועלת על להבא אין בזה משום לא יוסיף. ואמנם כן להתבאר שפיר חשיב דרך נציון בהכאה זו, שיש להמכה ענין הכאה להמוכה, וכמשנ"ת במלקות דשליח ב"ד, אלא שהותרה משום התיקון].

***

[השלמות מפרשת בראשית נשלח עתה]
(ח) קבלת שבת כמקבל פני מלך.

ודין רץ בערב שבת והזיק

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו (ב, ג)

(א) שנינו ב"ק לב, א איסי בן יהודה אומר רץ חייב מפני שהוא משונה, ומודה איסי בערב שבת בין השמשות שהוא פטור מפני שרץ ברשות. ואמרינן

ויתפרש בזה דגבי החובל בעצמו נמי שייך שתהא החבלה דרך נציון, היינו באופן שדעתו להכאיב לעצמו, ולא נאסר אלא באופן זה, אולם הכאה ושאר חבלה שאינה באופן זה, ליכא בהא משום איסור חובל בעצמו. וא"כ בעובדא דר"א בר"ש דקרעו לכריסיה לבדקו שאין רימה שולטת בו, הא לאו דרך נציון הוא, שאין ענין חבלה זו להכאיבו דרך נציון כלל, וכן כל חבלה ותלישת שיער שאינו דרך נציון שפיר שרי. [וראיתי באגר"מ חו"מ ח"ב סי' סו דנקט כן לענין ניתוח לשם יפוי דלית ביה משום חובל בעצמו משום דלא הוי דרך נציון].

והנה האומר לחבירו הכני על מנת לפטור, דנקטו מהרלב"ח ועוד אחרונים דשרי, וליכא בהא משום איסורא דחובל בחבירו, ופירש מהרלב"ח דלא הוי דרך נציון, היינו דכיון שאינו מכה את חבירו אלא לפי בקשתו, הרי אין בהכאתו שום ענין נציון מצד המכה, שאין ענינו בהכאה אלא לעשות בקשת המוכה החפץ בהכאה, [ואף אם רצון המוכה בזה הוא כדי להכאיב לעצמו, מ"מ המכה אינו מכה באופן זה, ולא דרך נציון הוא].

וא"כ נתיישבו היטב תמיהות האחרונים ע"ד מהרלב"ח, מה שהק' השד"ח דכיון דאפי' לעצמו אסור להכות, איך שרי לחבירו באומר הכני משום דלאו דרך נציון, דאכן הא דלדידיה נמי לא נאסר אלא הכאה דרך נציון, באופן שענין ההכאה להכאיב לעצמו, והאומר לחבירו הכני ע"מ לפטור, כה"ג לאו דרך נציון הוא וכמשנ"ת, ושפיר שרי כה"ג.

וכן הא דמבואר בסנהדרין דבהוצאת קוץ וכדו' יכול לבא בשוגג לכלל איסור חובל בחבירו, ותמה הגרי"פ דהא הכאה זו לאו דרך נציון היא, לפמשנ"ת דדרך נציון שייך בכל הכאה שאין המכה חס על כאבו של המוכה, הא כה"ג מה שיחבול בשוגג יותר מהנצרך להוצאת הקוץ, הלא זהו משום שלא חס טובא על הנחבל ליזהר שלא יוסיף להכותו יותר מהנצרך, וא"כ בכלל דרך נציון הוא.

וגם להגירסא ברמב"ם המבוארת בסמ"ג "דרך בזיון" י"ל הביאור כמשנ"ת, דכל כה"ג שעניינו של המכה בהכאה להכאיב להמוכה, או שאינו חס על כאבו של המוכה, כ"ז בכלל דרך בזיון הוא.

ובזה יבואר עוד מה שהעירו, דהנה מבואר בתוספתא ובסוגיא דב"ק צא, ב האיסור לבייש עצמו, וא"כ איך אמרו בפסחים קיג, א פשוט נבילתא בשוקא וכו'. ולהמתבאר דבדידיה נמי לא נאסר אלא

[ואמנם כ' בהמשך דבריו דהמצוה לרוץ היינו כמו לדבר מצוה, והיינו שרץ לקבלת שבת, הו"ד בדבריו להלן].

אכן מצינו גם שנקטו לא כך, בפ"י עין יוסף על העין יעקב הביא בזה"ל, כתוב ספר שער השמים, יש רבים שדימו שצריך לצאת החוצה השדה לקבל שבת, ותמיהא לי מלתא טובא שהרי אין השבת בא מדרך השדה אלא הדרך עליון מלמעלה למטה, לכן נראה דהאי "ונצא" אין הכונה לצאת בפועל, אלא ה"ק באו ונצא כלומר לא נמתין עד שהיא תבא מאליה אלינו ואז נקבל אותה, אלא באו ונקדים מחול על הקודש, שזהו שאנו יוצאים מהחול לקראתה קודם בואה, בענין שאין שבת באה אלא לזמן בואה, אמנם אלו המקדימים מה שמוסיפין מחול על הקדש כמו שמקדים לקראת המלך קודם בואו שמתחיל חייליו לבא, וכך חיילי השבת באים ואנו מקדימים לקראתה והיינו "ונצא לקראתה וכו'" כדפרשתי, עכ"ל.

(ג) וכעין פירוש רבינו יהונתן, פי' בד' הנימוק"י שפירש דמייתין מדברי חנינא על יציאה לרה"ר לכבוד שבת – שלא לצורך הכנת צרכי שבת, וז"ל, שהוא רץ ברשות – לצורך המצוה דבעי למזבן צרכי שבת וכו' דרהיט לצרכי שבת וכו' ואפי' לא נקיט מידי בידיה, דהא בעי למימר עשרתן ערבתן, או לממשא ידיו ורגליו, או לשינויי כסותיה וכו', ובגמ' מייתי הא דר' חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא ואמר באו נצא לקראת שבת מלכתא, רבי ינאי מרקיד ואזיל מרקיד ואמר בואי כלה, לומר דכי האי נמי רהיט לצרכי שבת משום שהוא לכבודו, כ"ש כשרהיט לצורך קיום עונג שבת דכתיב בקרא. עכ"ל. הרי דפי' דהא דמייתין מדר"ח היינו לאוספי דלא רק כשרץ לצרכי שבת, אלא גם כשרץ לכבוד השבת כשיוצא לקראתה.

אולם בפירוש שאלת הגמ', משמע בדבריו, דהגמ' אתי לפרש עד איזה דבר חשיב ברשות, ומשני כדר"ח דאמר באו ונצא וכו', היינו דאפי' יציאה כזו נמי חשיב ברשות משום כבוד השבת, [ודלא כפירוש רבינו יהונתן שבאו לבאר מהו רץ ברשות המצוי בבין השמשות, ולהוסיף דלא רק קודם לכן שייך ברשות, אלא אף סמוך לחשיכה שייך רץ ברשות].

דעת הרמב"ם וש"ע שיושב ומיחל

(ד) והנה ברמב"ם והטור והשו"ע לא הזכירו הך יציאה דרבי חנינא שאמר באו ונצא וכו' לכבוד

עלה, בערב שבת מאי ברשות איכא, כדר' חנינא דאמר רבי חנינא באו ונצא לקראת כלה מלכתא וכו', ופרש"י באו ונצא – כאדם המקבל פני מלך. ע"כ.

וצריך ביאור טובא, מאי בעי בער"ש מאי ברשות איכא, וכי לא ידעינן המצוה להכין צרכי שבת, וא"כ הרץ בער"ש הוא רץ לצורך מצוה. ובאמת הא דמשני כדרבי חנינא דאמר רבי חנינא באו ונצא לקראת כלה מלכתא, מה תשובה היא זו על הרץ ברשות הרבים.

דעת הסוברים שיוצא לקבל שבת

והנה משמע דיש איזה יציאה לרה"ר לקבלת השבת, וכך מבואר בשיטמ"ק שהביא פי' רבינו יהונתן, וז"ל, כיון שהוא ערב שבת טרוד לקנות צרכי שבת או לקנות שמן לנר של שבת דרך הוא למי שהוא בן ברית לרוץ, על כן אם הזיקו זה את זה נפטר שהרי יש לו רשות לרוץ בדרך ועל הניזק היה להרחיק את עצמו וכו', ושיילינן בגמרא, בערב שבת מאי ברשות איכא, כלומר כיון דנקט בין השמשות ובין השמשות אין דרך בן ברית להיות עסוק בצרכי שבת שכל ישראל זרזין הן במצוות א"כ מאי ברשות איכא, ומשני שיוצא מעוטף לקראת שבת מלכתא ואומר בואי כלה בואי כלה, עכ"ל.

והנה הא דמפרשינן לשון הברייתא דנקט בין השמשות, ובין השמשות אין דרך בן ברית להיות עסוק בצרכי שבת, דמלבד ההכנות לצרכי שבת יש יציאה בבין השמשות שהיא ברשות – שיוצא מעוטף לקראת שבת מלכתא, והיינו שבהליכה זו לכבוד שבת רץ והזיק, מבואר דענין זה שייך גם ברץ ברה"ר, ולשון רבינו חננאל "כרבי חנינא דהוה מרקד ואזיל ואמר באו ונצא וכו'".

(ב) ומצינו בזה בתורת הסוד שאופן קבלת שבת הוא לצאת ממש לקראתה, וכך הביא כאן בס' בן יהודע כ' בזה"ל, מאי ברשות איכא כדר"ח דאר"ח באו ונצא וכו', פירוש כיון דאר"ח "באו ונצא" ולא אמר באו ונקבל שבת מלכתא, משמע דצריך לצאת חוץ לעיר, דהיינו לשדה שהיא מחוץ לבתים, והכי דייק לה רבינו האר"י ז"ל בשער הכוונות וכו' וז"ל, ואין ספק כי אם כסברת קצת קלי עולם דחושבים די בקבלת שבת תוך חצירו של אדם, לא היו אומרים באו ונצא כנראה, כי היו תוך העיר, והיו מתחברים לצאת לשדה לקראת השבת אורח הנכבד, וגם שאח"כ למה יפטרו את הרץ בער"ש תוך רה"ר מן הנזקים, כיון שאין יציאתו מחוץ לעיר לתכלית מצוה עכ"ל,

כך ירגיש האדם המיחל לקבלת פני השבת, רגשות המתנה וצפיה, אבל אין הקבלת פני השבת ביציאה כלל, רק "יושב בכבוד ראש". [ועי' משנ"ב סק"י ד"ה כיוצא וכו' בקצת מקומות נוהגין לצאת מבית הכנסת לעזרה ואומרים "בואו ונצא וכו'" ונוהגין לעמוד אז ולעשות דוגמא כמו שמקבל אדם גדול].

ומעתה נראה דמש"כ הרמב"ם ה' חובל ומזיק "ואם היה בער"ש בין השמשות פטור מפני שברשות הוא רץ שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי" היינו דכדי לקבל השבת כשהוא פנוי, ויהא מתעטף ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת, יש לו להשלים הצרכים, ועל ריצתו לזה היא ברשות, לפי שהוא רץ כדי שיהא פנוי.

אשר לפי"ז יתפרשו היטב ד' הגמ' דבעי בער"ש מאי ברשות איכא, היינו ששאלו מהו כל עיקר היתרא דריצה בער"ש, [ודייקא שלא שאלו דוקא על זמן הבין השמשות כפי שפי' רבינו יהונתן, רק על עצם מה דתניא ברשות בער"ש], והשיבו כדר' חנינא דאמר באו ונצא לקראת שבת מלכתא, ופרש"י כאדם המקבל פני המלך, והיינו כפי שנתפרש לן בדברי הרמב"ם דר' חנינא העמיד בזה דהקבלת פני השבת צריך שתהא כאדם המקבל פני מלך, שהוא מעוטף ויושב בכבוד ראש ומיחל להקבלתה, וזהו באופן שהוא פנוי כנתבאר וזהו סיבת הרשות דריצה בבין השמשות [ולשון הביא"ל הנז' – לפנות ערב] כדי שיהא פנוי ומוכן לקבל פני השבת כאדם המקבל פני מלך.

(ה) ומציאה נפלאה בזה מצאתי בלימוד פרק הזהב (ב"מ מט, א – ב) אמר רב פפא אמר לי רב הונא לדידי אמר לי ההוא מדרבנן ורב טבות טבות שמיה ואמרי ליה רב שמואל בר זוטרא שמיה בדידי הוה עובדא ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה, והוה יתיבנא, ואתא ההוא גברא וכו' אמר לי ליהוון הנך זוזי בפקדון גבך דהא חשכה לי וכו', ע"כ, ויש ליתן לב לב' תיבות בדבריו של ההוא מדרבנן "והוה יתיבנא", וכי איזה ענין בה לאשמעינן בדבריו מה היה עושה או באיזה תנוחה היה בשעה שהגיע אותו אדם. אכן תשובתו ביצידו "ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה וכו', דהא חשכה לי וכו'", היינו שהיה בערב שבת סמוך לכניסת שבת, והיה "יושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת" כלשון הרמב"ם.

מאימתי פטור הרץ בערב שבת.

ולקבלת שבת, בכלל יציאה ברשות בערב שבת, ובפרט יש לדקדק לשון הרמב"ם שלא דיבר אלא ברץ להכנת צרכים, ולא יציאה כזו, שכ' ז"ל, ואם היה ער"ש בין השמשות פטור מפני שברשות הוא רץ כדי שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי. עכ"ל.

ונראה בס"ד לבאר הא דמייטין מדר"ח דאמר באו ונצא וכו' לשיטת ברמב"ם ודעימיה. דהנה בב"י (שם) כ' ז"ל, ומ"ש רבינו (הטור) אחד רץ וכו' בער"ש בין השמשות פטור וכו', משנה וגמרא בפרק המניח, ובעי בגמרא בער"ש מאי ברשות איכא, כדר' חנינא דאמר באו ונצא לקראת שבת מלכתא, ז"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכות חובל, ואם היה ער"ש בין השמשות פטור מפני שברשות הוא רץ שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי, עכ"ל הב"י.

ומבואר בדבריו דדברי הרמב"ם "כדי שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי" הם פירוש לד' הגמ' דבעי בער"ש מאי ברשות, ואמרינן כדר' חנינא דאמר באו ונצא וכו'. וא"כ במשמעות הדברים דהא דמייטין הגמ' מדר' חנינא הוא לעיקר הך רשות דער"ש דמתניא בברייתא, ולא רק הוספת דין דגם זה בכלל ברשות דער"ש כמו ברץ לצרכי שבת, וצ"ב.

והנה בפ"ל מה' שבת ה"ב אייתי הרמב"ם הא דשנינו בגמ' על אופן הקבלת פני שבת מלכתא, ז"ל, איזהו כבוד שאמרו חכמים וכו' ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך, עכ"ל, הנה כתב הרמב"ם האופן שהוא כיוצא לקראת המלך "ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת" ולא הזכיר כלל איזה יציאה שיוצא לקראת השבת, גם במה שהביא אצל החכמים הראשונים לא כתב רק שהיו אומרים "בואו ונצא", ולא הזכיר שהיו יוצאים.

וכך גם נראה בשו"ע סי' רסב סעיף ג ז"ל, ילבש בגדיו הנאים וישמח בביאת שבת וכיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה, דרבי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, רבי ינאי אומר בואי כלה בואי כלה, עכ"ל, הנה לא נזכר בד' השו"ע איזה יציאה כלל, אלא שנתפרש בדבריו דאופן השמחה והצפיה הוא כיוצא לקראת המלך, היינו שהיוצא לקראת המלך אחוז הוא הרגשות אלו, שרוצה ומצפה לראות כבר פני המלך, ולכן מתוך הצפיה יוצא ומקדים לקראתו,

ז) והנה הסמ"ע (שם סקי"א) כ' דמלשון הרמב"ם שכל דרך ברשות כדי שלא תכנס השבת "והוא אינו פנוי" משמע לכאורה אפי' רץ בעסקיו לגומרם קודם השבת מיקרי ברשות, וכ"כ התו"ט דמלשון הרמב"ם משמע דאע"פ שלשאר צרכיו רץ, הוא מצוה לכבוד שבת וברשות רץ, שמפני כן רץ למהר לעשות, וכ' התו"ט דמהא דתנן רץ סתמא משמע מהא דלכל רץ פטרינן ולא דוקא לצרכי שבת.

והנה לפי"ז יש להוסיף עוד לדעת הרמב"ם דיש לפרש בגמ', ששאלו בער"ש מאי ברשות איכא, ומייתי דר"ח דאמר באו ונצא וכו', דזה ידעו שיש ברשות בער"ש להכין צרכי שבת, שלא יהא סיפק בידו להכניס אם לא ירוץ לפי שאין שהות, אלא דאתו לפרש דרך בער"ש לפנות ערב, אף שלא להכנת צרכי שבת, אלא בשביל איזה לגמור עסקיו קודם השבת, שגם זה בכלל הרשות דמת', כפי שדקדק התו"ט מדתנן רץ סתמא, ומאי ברשות איכא, ומייתי דר"ח דמזה חזינן איך ראוי שיהא אופן קבלת שבת, שהוא כמקבל פני מלך, פנוי מכל עשיה שהיא, ומשום כן גם רץ בעסקיו לגומרם קודם השבת מיקרי ברשות, והא גופא אתא לאשמעינן.

אמנם הנה הנימוק"י הביא בשם הרמ"ה, שלא הותר לרוץ לשאר חפציו בער"ש הני מילי היכא דאיכא למימר דרהיט לצרכי שבת, ואפילו בסתמא לצרכי שבת דינינן ליה דזיל בתר רובא, דברייתא דקתני סתמא פטור הכי משמע, ואפילו לא נקיט מידי בידיה, דהא בעי למימר עשרתן ערבתן, או לממשא פניו ידיו ורגליו או לשינויי כסותיה, אבל אי ברור לן דלא רהיט אלא לשאר צרכיו דלא שייכו בהו עונג צרכי שבת, כבחול דמי וחייב, עכ"ל.

ופסק לה הרמ"א בשו"ע שם דרך בער"ש בין השמשות פטור ודוקא בסתם דתלינן דרך לצרכי שבת אבל אם ידוע דאינו רץ לשאר חפציו ולא שייכי ביה צורך שבת, חייב כמו בחול, עכ"ל.

ובביאור הגר"א כ' בזה"ל, כמו שכתוב שם כדר' חנינא משמע דוקא כה"ג, עכ"ל, והיינו דהגר"א פי' דמייתנין הך דר' חנינא דחזינן שהיה יוצא ורץ לכבוד שבת, וכמו בדידיה שהיה לצורך שבת כן הותר לשאר צרכי שבת, ולא לשאר עסקיו.

ולפי דרכו יש לפרש כן בביאור שאלת הגמ' מאי ברשות איכא, וכי הותר כל ריצה בער"ש, ומייתי כדר"ח דאמר באו ונצא וכו' שהיה לצורך שבת כן הותר לשאר צרכי שבת, ולא לשאר עסקיו.

ו) והנה בדברי רבינו יהונתן (שהובאו בריש הדברים) מבואר דפשיטא להגמ' דאף קודם בין השמשות סמוך לחשיכה, חשיב רץ ברשות, ורק שהוסיפו דשייך גם בבין השמשות רץ ברשות, וברץ לקבל השבת כרבי חנינא.

וכן נקטו הראשונים, הרא"ש (סי' יא) שכל ז"ל, ומודה איסי בן יהודה בער"ש בין השמשות שפטור, שרץ ברשות למהר לטרוח ולהכין צרכי שבת, וכתב עלה בהג' אשרי ז"ל, מתוך כך יש ללמוד דלאו דוקא בין השמשות אלא משעה שמתחילין לתקן צרכי שבת לאפות ולבשל ולצלוח הרי הוא ברשות, דהיינו מחצי היום ולמעלה שמתחיל היום להעריב, עכ"ל.

וכ"כ באו"ז (ב"ק סי' קסד) כ' ז"ל, פי' רש"י כאדם המקבל פני מלך, כן צריך אדם לרוץ ולתקן כל צרכי שבת, (לפנינו ליתא רק כאדם המקבל פני מלך), ויש לי ללמוד מדבריו דלאו דוקא בין השמשות וכו'.

אמנם ברמב"ם פ"ו מחובל ומזיק ה"ט ובטור וש"ע חו"מ סי' שעח סעיף ח פסקו דין זה לפטור הרץ בער"ש, רק בין השמשות, וכפי פשטות לשון הברייתא ומודה איסי בער"ש בין השמשות.

וכך כ' להדיא המרדכי (סי' לט) ז"ל, דוקא אותה המצוה דבין השמשות דאין לו שהות, אבל בשאר מצוה כגון לרוץ לבית הכנסת או לבית המדרש דיש לו שהות, אכן קודם לכן אף להכנת צרכי השבת, אינו בכלל דין זה.

ועי' ביאור"ל ה' שבת ריש סי' רנ שכל דאע"פ שיש מצוה להכין צרכי שבת מהבוקר, מ"מ מה שהעתיקו לדינא בחושן משפט רק כלשון הגמ' דמשמע דוקא בין השמשות, לפי שלא פטרוהו מההיזק כי אם לפנות ערב שהזמן דחוק ואין לו פנאי לעיין ולשמור עצמו בעת הריצה שלא יזיק.

ולפמשנ"ת דברי הראשונים תליא בשיטתם בביאור הגמ', דרבינו יהונתן פירש כן בביאור הא דפריך מאי ברשות איכא ומייתי מדרבי חנינא על יציאה לקבל השבת, היינו דיציאה להכנת צרכי שבת פשיטא להגמ', וזה אינו רגיל בבין השמשות, א"כ מבואר דגם קודם הרץ לצרכי שבת פטור, אולם הרמב"ם ודעימיה מפרשי דהך דרבי חנינא שיהא יושב כשהוא פנוי זהו הטעם לכך שצריך להזדרז וסיים צרכיו, ואין ללמוד על זמן מוקדם לצרכי שבת דלא איירי בזה הגמ'.

ריצה בין השמשות לשאר חפציו

ליזהר מפני ריצתו, ודוקא רץ בער"ש כו"ע ידעי ובעי לאיזדהורי.

והנה בדעת רבינו יהונתן ודעימיה דנקטו דבכלל רץ בער"ש ברשות הוי גם קודם הזמן שהשעה דחוקה, מ"מ נראה דאכתי לא התירו בשאר מצות מסברת האו"ש דלא ידע הניזק ליזהר וכדמשמע להדיא בדבריו וז"ל, שהרי יש לו רשות לרוץ בדרך ועל הניזק להרחיק את עצמו, עכ"ל, מבואר דכל מה דשייך לפטור בער"ש תלוי בזה שהניזק עליו להרחיק עצמו, וזה לא שייך בשאר מצות.

אכן הנה הבן יהוידע שהובא לעיל, פי' הא דפטרו הרץ ברה"ר בער"ש וז"ל, כיון שמוכח מהא דר"ח דיציאתו לשדה לקבל שבת יש בזה מצוה יותר מאם היה מקבל בביתו או בבית הכנסת, א"כ ממילא שמעינו דמצוה לרוץ, שכן אמר רז"ל לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה, וילפי' לה מקרא, ולפי"ז ה"ה אם רץ לבית הכנסת להתפלל, והוא דנקיט כאן בער"ש בין השמשות כדי ללמדינו לפי דרכו שיש מצוה לרוץ לקבלת שבת.

עוד מצינו סברא לחלק רץ בער"ש משאר רץ לדבר מצוה, בעונג יום טוב כתב שדוקא בריצה בע"ש פטור, כיון שעצם הריצה היא מצוה, שבזה מראה שהוא מכבר השבת כמו מי שרץ לכבוד המלך, משא"כ איצה לשאר מצוות שעצם הריצה אינה מצוה אלא הכשר מצוה בלבד.

ונתבאר ענין זה בס"ד בגינת אגוז (קמא) פרשת לך לך, במה דמצינו דבהליכה למצוה כשאין ההליכה רק היכ"ת בעלמא, עיי"ש, והנה בפלא יועץ (ערך הכנה) כ' בזה"ל, הכנה לשבת היא מצוה רבה, מצינו גדולי ישראל שהיו עוסקים בה וכבר כתבו בשם האר"י שמה שמזיע להכין צרכי שבת הוא תיקון גדול לפגם הברית ואמרו על מוהר"א הלוי ז"ל

(ח) ובעיקר דברי הנימוק"י בשם הרמ"ה יש לדקדק שלא העמיד החילוק בין אם ריצתו לצרכי שבת או לשאר צרכיו, אלא איך נראית ריצתו, אם נראית ריצתו כרץ לצרכי שבת, לקנות או לומר עשרתן ערבתן, וכו', או שניכר שאינו רץ אלא לעסקיו דעלמא, וגם באופן דסתמא, אזלינן בתר רובא שרץ לצרכי שבת, וצ"ב, דאי לא שרינן אלא לרוץ לצרכי שבת, א"כ הדבר תלוי למה באמת היתה ריצתו, ולא איך נראית, ומה שייך גם לילך בתר רובא סו"ס אף אם בשעת הריצה לא ברירא לן, מ"מ אם יתברר שלא רץ לכבוד שבת יש לחייבו, ובדבריהם מפורש דבכה"ג שהוא סתמא הריהו בכלל פטור דברשות ואין מקום לחייבו אם יתברר שלא רץ לצרכי שבת, וצ"ב.

ונראה בס"ד ביאור דבריהם, דהנה יעו"י בד' רבינו יהונתן שפירש הא דפטור הרץ ברשות, וז"ל, שהרי יש לו רשות לרוץ בדרך ועל הניזק להרחיק את עצמו, עכ"ל, מבואר דכל מה דשייך לפטור בער"ש תלוי בזה שהניזק עליו להרחיק עצמו, וא"כ י"ל דאי נראית שריצת הרץ היא ברשות, הוי בכלל הפטור.

שו"ר בחי' רבי מאיר שמחה שנקט כן מדנפשיה, דגם שאינו לצרכי שבת הוי בכלל הפטור, משום דעל הניזק לאיזדהורי ביה. אך העיר על דבריו דמד' הנימוק"י לא משמע כן. ויל"ע.

רץ לשאר מצות

(ט) והנה יל"ע איך הדין ברץ לשאר מצות, והנה בד' המרדכי מפורש וז"ל, דוקא אותה המצוה דבין השמשות דאין לו שהות, אבל בשאר מצוה כגון לרוץ לבית הכנסת או לבית המדרש דיש לו שהות, אכן קודם לכן אף להכנת צרכי השבת, אינו בכלל דין זה. וכן משמע דעת הרמב"ם ושו"ע שלא פטרו אלא בבין השמשות, וכפי שכל' בביאוה"ל כי אם לפנות ערב שהזמן דחוק ואין לו פנאי לעיין ולשמור עצמו בעת הריצה שלא יזיק.

אכן לפי"ז יל"ע איך יהיה במצוה שזמנו דחוק לקיימה, ובחי' רבי מאיר שמחה כ' דברץ למצוה אחרת אף דפיקוח נפש מ"מ חייב, דהניזק לא ידע

מס' הגיגים בקשר למצב הקשה, היה לא

יהיה עוד.

זה כשבוע ומחצה נמצא עם ישראל במצב קשה ביותר, כאשר בבת אחת בתוך סוף ימי השמחה עם הבורא יתברך, בשמיני עצרת, בעת שמחת לבנו הגדולה בסיום התורה והתחלתה, לפתע הונף חרב המשחית של הישמעאלים הארורים ימ"ש וממש ברגע אחד כילו מאות רבות של יהודים אנשים נשים וטף כבימי הצורר חמלינצקי ימ"ש במאורעות ת"ח ות"ט כאשר משפחות שלימות נטבחו בלי להשאיר מהם שריד ופליט וכל זה בשיא האכזריות, כאשר אפילו הגויים עומדים ותמהים על שפלות העם הנבזה הזה, אשר בלא בחלו להרוג אפילו עוללים בני יומם ולהמיתם במיתות הכי משונות, וכבר אמרו שמימות השואה לא נהרגו ביום אחד כל כך הרבה אנשים,

ברם שם עשו זאת הנאצים ימ"ש בהדרגתיות ולא בסערה חייטית (ימחלו חיות הטרף על ההשוואה אליהם) כשנראה שאין מרווח לצימאונם לדם,

איה הפייטן שיוכל לכתוב קינה נוספת להוסיפה אל הקינות הנאמרות מדי שנה בט' באב בהן הוסיפו על מסעות הצלב והיו שהוסיפו על גזרות ת"ח ות"ט וכן על השואה. האם ימצא כזה אדם שיוכל להביע במכחולו את עומק הרגשות והיגון על מצב כזה שעדיין אנו נמצאים רק בחלקו ולא יודעים מה ילד יום, האם המחר אינו גרוע חלילה וחס יותר מהאתמול כמו שנאמר בקללות של פרשת כי תבוא.

יה"ר שימחה השי"ת את הדם וישיב לציון את משיח צדקנו בקרוב, אין אנו חפצים בשלטון אחר רק במלכות השי"ת שישכון בקרוב בתוך ירושלים ויקים לנו את בית הבחירה שאנו מצפים לו כאלפיים שנה

שהיה מרבה בפסיעות לקנות ולהכין צורכי שבת כי יש שכר פסיעות, עכ"ל, ויל"ע דלכאו' הא ההליכה לקנות אינה אלא היכ"ת בעלמא, ולהמתבאר למה יש שכר פסיעות בזה.

אכן נראה ביאור הא דיש שכר על פסיעות במצות הכנת צרכי שבת, ובהקדים דהנה כ' הביאווה"ל סי' רמב (ד"ה לכבד) דאם יש לו רק מעט מעות ובא שכיר לתבוע עבור פעולתו שגמר לו היום, נראה דצריך ליתנם להפועל, כדי לקיים מה שכתוב "ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש", אף שע"ז לא ישאר לו במה לענג את השבת, או שיפייסנו שיתרצה להמתין עד אחר השבת, דחייב תשלומי שכיר בזמנו הוא מדאורייתא ועונג שבת הוי רק מדברי קבלה, ואף להפוסקים דזה ג"כ הוי מדאורייתא וכמש"כ במ"ב, שם הוי עשה ולא תעשה, ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. עכ"ד. והעירו בדבריו, דבלאו הא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, הא לא מקיים העשה בעידניה דדחיית הלאו, דהדחיה בער"ש וקיום העשה רק בשבת.

אכן הביאור דמצות הכנה לשבת הוי מצוה שקיומה בשעת העשיה, וכדאיתא בקידושין ר"פ האיש מקדש (מא, א) א"ר יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא דרב יוסף מחרין רישא רבא מלח שיבוטא, הרי דעצם ההכנה הוי מצוה, וא"כ הא דאיכא שכר על הפסיעות, היינו דההליכה גופא עצם המצוה היא, ושכר המצוה הוא זה. והראוני לרבינו בחיי (שמות לא, טז) שכ' לפרש הקרא "וקראת לשבת עונג" מלשון קרואים, כלומר שצריך להזמין ולהכין צרכי שבת מע"ש, כדי שיוכל להתענג בשבת, היינו דממצות עונג שבת להכין בער"ש צרכי שבת.

"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יחזקאל הלוי נוביק שליט"א ר"כ "דעת יוסף" אשדוד בס"ד נחשבה בראשית תשפ"ד

א

מלחמת האור והחשך – מי מנצח – דיון נצח

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיִּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וּבְרִשׁוֹ, אִף בּוֹזָה אֲנִי צְרִיכִין לְדַבְּרֵי אַגְדָּה (חֲגִיגָה י"ב) רָאָהוּ שְׂאִינֵנו כְּדָאֵי לְחִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ רִשְׁעִים וְהַבְדִּילֵנו לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא. וּלְפִי פְשׁוּטֵנו כִּךְ פְּרִשְׁהוּ רָאָהוּ כִּי טוֹב וְאִין נָאָה לֹו וְלַחֲשֶׁךְ שִׁיחֵיו מִשְׁתַּמְשִׁין בְּעַרְבּוּבִיא וְקִבֵּעַ לֹזָה תַחֲוֹמוֹ בְּיוֹם וּלְזָה תַחֲוֹמוֹ בְּלִילָה.

מתוך דברי רש"י ש"לפי פשוטו", נראה שמתחילה היו האור והחשך משמשים בערבוביה, כלומר שבאותו שלב של הבריאה, יתכן שאדם ילך ברחוב שבחלקו מואר וחלקו חשוך, כי קרני האור אינם בהכרח מקרינים בכל קו ישר אפשרי כמו שאנו רגילים בימינו, ורק מפני שהקדוש ברוך הוא ראה את האור כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשים בערבוביא, על כן קבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה.

והנה אנחנו לפי הבנתנו המוגבלת, איננו יכולים להבין כלל וכלל כיצד יכולים האור והחשך לשמש יחדיו, הלא אחד סותר השני, וכמו שהאש והמים לא יוכלו לשכון בכלי אחד, ומעולם לא ראתה חמה פגומתה של לבנה, ומעט מן האור הלא דוחה הרבה מן החשך. וכיצד יכולים הם להיות בערבוביה.

אמנם כן, מה שאנו רואים זו כבר תוצאה של חק טבע שטבע בורא העולם, וזה אינו מוכרח מצד עצמו, רק חק שחקק ממציא כל הנמצאות, שהאור דוחה את החשך, וזאת על ידי קרני האור ששולטים תמיד בכל קו ישר אפשרי, וכל עצם שנקרא בדרכם של קרני האור הללו, מחזיר אף הוא את האור בכל קו ישר אפשרי. וזאת מחסדי הבורא המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים... וגם על כך עלינו לשבח לאדון הכל, ולתת גדולה ליוצר בראשית...

והנה אם הבננו כך במציאות עולמינו הגשמי, שישנו חק מסוים שמעט מן האור דוחה הרבה מן החשך, נבין שכך הוא גם ברוחניות, מעט מן האמת מנצח הרבה מן השקר. וכך כתב בדרשות הר"ן הדרוש החמישי, כי מעט מן האמת ינצח הרבה מן השקר, כאשר המעט מן האור ינצח הרבה מן החשך.

וכל זאת מאותו חק טבעי שטבע בורא העולם ברחמיו להועיל לנו. כי מעט מן האמת ינצח הרבה מן השקר, כאשר המעט מן האור ינצח הרבה מן החשך.

- כמה נפלא!!!

- ואלמלא התחלנו הומש בראשית רק בשביל ללמוד נפלאות אלו מתורתנו הקדושה, דיינו.

ב

לא לנו להיות תלמידי קין ממשיכי דרכו – בטענת – השומר אחי אנכי?

וַיֹּאמֶר ה' אֶל קַיִן אֵי הֶבֶל אָחִיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשׁוֹמֵר אָחִי אָנֹכִי.

הנה טענתו של קין, השומר אחי אנכי? באה כדי לפטור אותו מאחריות על שלומו ועל חיו של אחיו הבל.

ובספר אדרת אליהו להגר"א על בראשית כתב:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל קַיִן אֵי הֶבֶל אָחִיךָ. שאל לו שני דברים, א', "אי הבל", אם תאמר 'לא ידעתי', הלא "אחייך" הוא ואיך לא תשגיח עליו לידע אנה הוא, הלא כריע באח דברת עמו עד הנה, וזה שאמר "אחייך".

והשיב על ראשון ראשון, על "אי הבל" השיב, לא ידעתי. ועל "אחיד" השיב, האומנם שנכון להשגיח עליו, אפם השומר אחי אנכי. לחייב על אבידתו כשומר שכר.

ולמדנו טענת קין שניסה לפטור עצמו פעמים שלא ממיין הטענה, שמה שאמר לא ידעתי היה שקר, שהרי ידע וידע... ומה שטען, וכי שומר שכר אני על אחי? הרי הוא עצמו רצחו נפש, ומדוע הוא מדבר על שומר.

ומשמע אמנם שזו אינה טענה כלל, (אפילו לו יצויר שהוא אינו הרוצח בעצמו). כי על האדם לדאוג לשלום חברו כאשר ידאג לשלום עצמו, וזו מצות ואהבת לרעך כמוך. ומצות השבת גופו.

ובשבוע זה כאשר קול דמי אחינו זועקים אלינו מן האדמה, כאשר אלפי פצועים בדרגות שונות נמצאים במצב של יסורים קשים וסכנות גדולות, ויותר ממאה אנשים ואולי יותר מזה, שבויים ביד אויבים אכזריים, ביד גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לַמָּן וְנָעַר לֹא יָחַן, והמה ומשפחותיהם יושבים כל העת בפרד מוות – חושבים חלק (קטן) מהאנשים, מה זה נוגע לנו, הַשּׁוֹמֵר אָחִי אֲנִי?

ומי שיש לו לב בשר ואנושי, מרגיש בצערן של ישראל באשר הם, וישראל רחמנים בני רחמנים הם, ועל כן נִשְׂא לְכַבְּנוּ אֶל פְּפִים אֶל אֶל פְּשָׁמִים, בתפלה מעומקא דליבא, לשומר ישראל שישמור שארית ישראל לכל יאבד ישראל האומרים שמע ישראל.

ולא זו בלבד אלא שבאמת יש לנו דין שומר שכר, על אחינו בשרינו, וכל ישראל ערבים זה לזה, ותניא בקידושין דף מ' ע"ב, ר' אלעזר בר' שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד כו' בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה. ע"כ. ומבואר שעל האדם לדאוג להכריע את כל העולם כולו לכף זכות.

והנה קין נענש גם על דבריו, ולא רק על מעשיו, כמבואר במדרשי חז"ל ובמפרשי התורה.

ובודאי מדה טובה מרובה ממדת פורענות חמש מאות פעם, וכל המכריעים ועוסקים בתורה יטלו עליה שכר הרבה. וכך אמר שלמה המלך בחכמתו. רוּדָף צְדָקָה וְחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכִבְיָדָה. (משלי כ"א כ"א). ואין לך צדקה גדולה מזו ששומרת על חיי הכלל והפרט.

וּמְרִבָּה תוֹרָה, מְרִבָּה חַיִּים...

***

בס"ד "נחשבה" – פרשת נח תשפ"ד

וְגַם אֶת נַח בְּאַהֲבָה זָכַרְתָּ, וְתַפְקְדֵהוּ בְּדָבָר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים

הנה ענין המבול התיבה וההצלה של נח ובניו ומשפחתו מהמבול, והזכות להתחיל מחדש את קיומו של העולם ומלואו, עד שכל הדורות שאחריו נקראים בני נח, זהו לבטח מאורע מסעיר ביותר בתולדות האנושות, ממש אחד המסעירים שהיו מתחילת הבריאה.

וההבנה הפשוטה והברורה שכדי להינצל היו נח ובניו זקוקים לזכות מיוחדת, ועלינו לחפש ולדעת באיזו זכות ניצלו באמת.

הבה ננסה להתבונן ולהתעורר מסיפור הצלת נח ובניו כמה שניתן.

והנה הלימוד הגדול והנורא שחוו נח ובניו, מיד בכניסתם לתיבה, לבטח הוא הצורך והחובה שהוטלה עליהם, להכין אוכל לכל סוגי החיות והבהמות והעופות השרצים והרמשים, בזמן קצר יחסית – שהרי כמובן, לא ניתן להכין אוכל מאה ועשרים שנה מראש... וכל האוכל צריך להיות מוכן וראוי לאכילה מהיום הראשון ועד היום האחרון, למרות שהיתה הבטחה שלא יתעפשו המאכלים, זה היה כבר בתוך התיבה.

באותה עת נוכחו באי התיבה, מה הפירוש, עֵינֵי בַל אֵלֶיךָ יִשְׁפְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכֻלָּם בְּעֵתוֹ... כלומר שהקדוש ברוך התחיל לזון מקרני ראמים ועד ביצי קינים מיד ביום הראשון לבריאת כל הנבראים. וכאשר היה על נח ובניו, לדאוג ללמוד את כל סוגי המאכלים של כל חיה בהמה ועוף,

ולאסוף אותם, דומה שזה היה גם בפני עצמו, ובעינינו, לא פחות מהישרדות התיבה והיושבים בה במי המבול. והרי שנה ובניו שלא ראו שינה בעיניהם, היו שותפים למעשי בראשית. אכן זכות זו יכלה לעמוד להם להינצל.

וכך אמרו במדרש תהלים מזמור ל"ו, שאמר אברהם אבינו למלכי צדק, כיצד יצאתם מן התיבה? אמר לו, בצדקה שהיינו עושים.

אמר לו, וכי מה צדקה היה לכם לעשות, וכי עניים היו שם? והלא לא היה אלא נח ובניו, ועל מי הייתם עושים צדקה?

אמר לו, על החיה והבהמה והעוף. לא היינו ישנים כל הלילה, אלא היינו נותנים לפני זה ולפני זה. פעם אחת איחרנו את עצמנו, ויצא אבי משובר.

אותה שעה, אמר אברהם, מה אלו אילולא שעשו צדקה עם בהמה חיה ועוף לא היו יוצאים משם, ובשביל שאיחר עצמו כמעט קיבל שכרו ונשבר.

אני, אם אעשה עם בני אדם שהם בדמות וצלם של המלאכים, על אחת כמה וכמה שאנצל מן הפגעים. מיד, (בראשית כא, לג) ויטע אש"ל. אכילה שתיה ליה.

ונראה שהתיבה היתה מקום ששם הקדוש ברוך הוא לימד את נח ובניו, את מעשה השם כי נורא הוא, ומזה הבינו הם את גודל חטאם של אנשי דור המבול, שאמרו לְקַל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְרָכֶיךָ לֹא חִפְצָנוּ, איוב כ"א י"ד, ופירשו חז"ל על אנשי דור המבול, שהיו כפויי טובה, ולא חשבו שיש דין ויש דיון. והבינו שהמבול הוא תוצאה בלתי נמנעת מחטאם.

בדורנו אנו, הישיבות הקדושות והכוללים תלמודי התורה והחדרים בתי הכנסיות ובתי המדרשות, המה תיבות הנח של ימינו.

ושמעתי פעם הערה נפלאה משמו של הגאון המפורסם אביר הרועים, רבי חיים קרייזווירטה זצ"ל, כמה שהביאה הגמ' זבחים דף קי"ג ע"א למאן דאמר שהיה המבול גם בארץ ישראל כיצד שרד הראם בזמן המבול זכר ונקבה, הלא היה כל כך גדול שלא יכול היה להיכנס לתיבה, והסיקה הגמ' שראש חוטמו היה בתיבה. עי' שם כל הסוגיא באורך.

והקשה הגאון הנ"ל, מה זה כל כך חשוב לנו לדעת כיצד שרד הראם את המבול?

והוא תירץ שיש בזה נפקא מינה לדורות, לתיבה הרוחנית, כלומר הישיבות שהן תיבות הנח של ימינו, וללמדינו שאם אין יכולים להיות כל הזמן בישיבות, צריך לפחות לנשום את האויר של הישיבה.

ואילולא מסתפינו... היינו מוסיפין ללמוד עוד מעט לקח, שהנה זה בא ללמדינו שגם כאשר שוהים בבית המדרש, צריך להישמר שלא להוציא ראש חוטמו לחוץ...

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל נֹחַ וְאֶל בְּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר. וְאֲנִי הִנְנִי מְקַיֵּם אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת זְרַעְכֶם אַחֲרֵיכֶם. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּהֵמָה וּבְכָל חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יֵצֵא חַיַּת הָאָרֶץ. וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא יִבְרַת כָּל בֶּשֶׂר עוֹד מִמֶּנִּי הַמִּבּוּל וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים זֹאת אֶת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם. אֶת קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בְּעַנְוֹת וְחִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ. וְהָיָה בְּעַנְוֵי עַנְוֹת עַל הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה חִקְשַׁת בְּעַנְוֹת. וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל בֶּשֶׂר וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמִּבּוּל לְשַׁחַת כָּל בֶּשֶׂר.

לכאורה אינו מובן, ממה נפשך אם הקדוש ברוך נשבע שלא להביא עוד מבול על הארץ, מדוע מעיקרא הקדוש ברוך הוא, כן הביא המבול?

ונראה לפרש שאחרי שהעולם כבר למד לדעת שיש דין ויש דיון, ובאמת גדרו את עצמם לדורות מרוב הפחד, כידוע, עי' רש"י תחילת פרשת בלק, שוב כבר אפשר להישבע כביכול שלא יהיה עוד המבול...

כי העיקר, זה לא העונש, כי אם ההרתעה...

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֵי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִימִים לְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל פְּלִיטָתֵינוּ. וְלִמְנוּעַ מִשְׁחִית וּמְנַפֵּחַ מִעָלֵינוּ
וּמַעֲלֵל כָּל עֲמוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנֹאמַר אָמֵן:

כי העיקר, זה לא העונש, כי אם ההרתעה...

"בומרנג" (בעין הסערה)

דרמה מדהימה עם מסר חד מאד!

פרק כ"ט "אין יאוש בעולם"

פרופיל של שני המועמדים בשידוך:

דודי סטוויצקי בחור בן 25 וחצי מתקשה מאד בשידוכים, למרות היותו בעל כשרון נדיר ביותר, בשל הוצאת דיבה רעה עליו על ידי שונא מהישיבה כי חלה מאד וכמעט היה בר מינן, רינונים עוברים בקרב המכרים על מחלה קשה שמקננת בקרבו ושולחת גרות בכל מיני מקומות בגוף וסופו קרוב מאד, לאיש לא אכפת מהמציאות שהוא נראה בריא ושוקד על תלמודו מזה זמן רב, הוא לא נמצא בשום בית חולים לצורך ביקורת.

די לאנשים שיצאה שמועה על הוספת שם בבית כנסת "ישועות יעקב" בירושלים כדי לקבל את הסיפורים על מחלה שעדיין לא עזבה אותו. כרגע הוא נראה טוב, אבל המחלה עלולה להתפרץ בכל יום. כתוצאה מהשמועות לא מהין אדם נורמלי לגשת לשידוך איתו, אם ישן הצעות, הן בין אנשים מיואשים שגם להם קשה מאד בשידוכים, כמו אלמנות וגרושות או בעלות מומים לא קלים, המשפחה דוחה את כל ההצעות שלא מתאימות לבחור עילוי בסדר גודל זה, הם מחכים לישועה שעדיין מתמהמהת.

צילה גוכברג בת 25 באה ממשפחה חילונית מאד, בגיל 17 החלה לחפש את הדרך, היא בדקה כל מיני דתות וכתות וראתה שכולן שקריות, היא לא נאשת, היא מחפשת את האמת עד שהיא מוצאת זאת, כאשר החלה להקשיב לשיעורים של המרצה הדגול הגאון רבי שלמה שרפשטיין, היא תופסת בחושים המחודדים שלה שלא מוכרים לה "לוקשים" ככל שמקשיבה יותר ויותר היא מגיעה למסקנה כי עליה להתקרב ליהדות באופן מוחלט. היא משנה את תדמיתה לחלוטין, למרות שהיא עובדת כגרפיקאית עם מפעלים חילוניים לחלוטין, איש לא נרתע מהשונות שלה. כשהיא מחליטה לשמוע שידוכים היא גומרת בלבה להשתדך רק עם בחור ישיבה שניקתו מהמקורות היא בעל אחיזה שורשית, היא נפגשת עם כמה בעלי תשובה אבל פוסלת אותם בזה אחר זה, היא מודיעה לרב שלמה שרפשטיין שעוזר לה בכל תחום כי היא רוצה להשתדך רק ישיבה בחור אורגינלי, המשאלה נראית תמוהה, אבל לאחר שהוא נכח בעקשנותה הוא מתחיל לחפש בחור שיסכים למבוקשה. הוא מכיר את השדכן המהולל רב בנימין מובשוביץ שמציע לו את דודי.

רב שלמה לא ממחר לגשת להצעה, הוא מברר על הבחור וגם על מצב בריאותו, רק לאחר שהוא מברר אצל הרופא המטפל ד"ר שוסטר שחושף את התיק הרפואי שלו הוא נוכח לדעת שהכל מערכת שקרים, מרגע זה הוא מציע לצילה להיפגש עם דודי, אבל צילה לא ממחרת לשום מקום, היא עושה לו מבחן של מידת הסבלנות, לפתע חל ניתוק של חודשיים מלאים, עד שדודי נואש, אבל כלפי חוץ שומר על ארשת מאופקת, כך לא יודעת צילה כי הבחור עובר ייסורי שאול בהמתנה הארוכה.

הפרק הנוכחי יראה שאין יאוש בעולם.

שעתיים יושבים להם דודי וחברותנו אהרן, למצוא את ההגדרה הנכונה ל"יאוש שלא מדעת" אי הוי יאוש, בסוגיות הגמ' מתחדש מושג של יאוש אפילו שהבעלים עצמם אינם יודעים עליו, התורה מעידה שאם היו יודעים עליו היו מתייאשים, חוסר הידיעה הוא זה שמונע את היאוש, על זה נחלקים גדולי האמוראים בגמ' אם כבר מחליטים על מצב כזה כיאוש או שאי אפשר להחיל יאוש בלא ידיעה.

אבל כאן נזעקה השאלה החסידית, הרי רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב זיע"א אמר שאין כזה מושג "יאוש" בעולם, לא שייך שיהיה יאוש, ישנה מבוכה ותעיה בחיים, אבל אין כזה מצב של יאוש, ואילו כאן אנו מוצאים סוגיא ערוכה ושלימה שיש מושג יאוש, התורה מעידה בכל מיני סוגיות שיש יאוש שהוא חלק מקנייני גזילה, די לצעוק "ווי לחסרון כס" זה מספיק אם יאוש בכדי קני. אז מתי שייך יאוש ומתי לא שייך יאוש בעולם? תוהה בקול גדול דוד.

כנראה שכך צריך לומר, החליטו שניהם כאחת, שרק ברוחניות אין יאוש, החלטה מראש שאני מוותר על מצב מסוים וכבר לא אכפת לי ממנו, זה אתה יכול לעשות בגשמיות, כי אתה לא חייב כל דבר גשמי, ישנם דברים שמראש אתה יכול לוותר עליהם ולומר איני חפץ בהם, אבל ברוחניות אסור לך לוותר על שום דבר בעולם, איך זכאי לך, אתה כלל לא בעלים לוותר על מצבך הרוחני. כך מוסכם בין שני החברים הטובים.

אך כאן נזעקה זעקה חצי אילמת מפי דודי "אם כן למה שנינו מיואשים ומוותרים מראש? אני בשביל כישלונות שחוזרים על עצמם, כסבור אני שאין לי סיכוי, ואילו אתה מרים ידיים מראש ולא מנסה להיכנס לאחד מגדולי ישראל לטטוח לפניו את הבעיה שקיימת בפניך ולשאול איזו הצעה יש לו לפתור את הבעיה, הלא אין כזה דבר שנעלים דרכי תשובה (אצל הגדולים) צריך רק לרצות להניח את השאלה בפני אותו גדול אם יאמר לא אז לא תהיה עליך תביעה בשמים שאפילו לא ניסת לחפש דרך.

השאלה נשאלה לפני אהרן חפז, לא היה מי שהעז לטטוח בפניו את השאלה הזו שהציקה לו בפנים בלב, אבל הוא חסם את דרכי המחשבה זה כעשור שנים, הוא החליט לאחר כמה חודשי התלבטות שהבעיה שלו אינה ברת פתרון ובזה הניח את דעתו שלא עליו חלה ההלכה של "לא תוהו בראה לשבת יצרה" ישנם מספיק בעולם שימלאו את החסר, במה גרע הוא מבן עזאי שלא יתבע בשמים על שהניח ידו מלקיים את מצוות פרו ורבו, בשל חשקת התורה שלו, אף הוא שאינו יכול להיפטר בטענה כזו, שכן רחוק הוא כרחוק מזרח למערב מחשקת התורה של רבי שמעון בן זומא, אבל יש לו בעיה קשה מאד שמסובכת מכדי לפותרה ולמה יניחה בפני הבריות, לא די לו שהוא מתייסר שנים רבות בשל מצבו העדין, צריכים עוד הרבה אנשים לדעת על מצבו ולדוש בכך!?

אבל לראשונה זורק לו החברותא דודי את השאלה ללא רחם, האם אתה לבד יכול להחליט על ההלכה, אתה נוגע בדבר, אם היית שואל אדם אחראי הוא היה דואג לברר את ההלכה אצל גדולי ישראל.

לפתע באמצע הויכוח ביניהם, ניגש אברך עבות זקן אל דודי להודיע לו כי ישנו אחד שמחכה לו מחוץ לבנין הישיבה. דודי נרעד, האינסטינקט הפנימי רמז לו כי הדבר נוגע לשידוך שלו, הוא לא ידע אם יש לזה קשר ושייכות עם השידוך שנעלם או משהו אחר.

הוא יצא בפסיעות מהוססות לחוץ, למטה בצד המתין לו אדם ממוצע גיל, לבוש בלבוש רבני הדור עם זקן מכובד מאד, למרות שלא ראה אותו מקרוב ידע כבר בבירור כי השידוך שנעלם חזר, גם בלי לראות את צורתו קלטה האינטואיציה החדה שלו שזה האדם שמרעיד את עולמו מספר חודשים, מעניין למה המתינה התשובה כל כך הרבה זמן? הוא החליט להחביא את כל השאלות שלא תוספנה כלום אולי להיפך, עליו לזרום איתו כאילו זו הפעם הראשונה שהוא נתקל בשידוך הזה.

הרב הושיט לו יד חמימה מאד ושאל אותו אם הוא יכול להיכנס למכוניתו שעומדת לא הרחק, בשל רגישות השיחה שיש לו לדבר עמו.

דודי חש כאילו עקרב זוחל במעלה גבו, עקצוצי פחד זרמו בבשרו, הוא חש פחד עצום מלנסוע עם אדם שאינו מכיר, כבר היו דברים, הוא לא מכיר אותו אפילו שכבר מאחורי הפרגוד ידע משהו, אל לו למהר, עדיף להיפגש ב"שטייסל" אמנם זה מקום פתוח מעט, אבל עדיין הוא מקום צנוע ובטוח.

האיש הבין אותו והסכים ללכת לקראתו.

שניהם צעדו במהירות לכיוון מסעדת שטייסל, למזלו הטוב היה המקום כמעט ריק מאדם, הוא לא הכיר איש מבין הסועדים, הם תפסו שולחן צדדי קרוב לקיר, הרב הורה בעדינות לדודי לשבת על אחת הכיסאות והלך לברר אילו דברים ניתן להזמין, הוא הביא לדודי רשימה צנועה של מאכלים שירצה להזמין עבור עצמו. דודי הזמין כוס מי סודה בלבד.

הרב הביט בעניין וקלט את זהירותו של דודי לא להשתחד, כל עוד הוא לא יודע מה מטרתו של המזמין עדיף לא לקחת כלום, אך גם אסור להעליב את המזמין, כוס סודה עונה על הכל.

כחמש דקות ישבו השנים בשתיקה, הרב טעם את מה שהזמין, אבל ממש על קצה המזלג, ניכר היה שהוא חושב איך להתחיל את השיחה.

הוא הציג את עצמו בשמו וגם את מעמדו כמרצה בכיר שמתעסק עם עולם התשובה, השם לא היה מוכר לדודי, אבל הוא הבין כבר שמדובר באדם חשוב מאד. הוא לא היה צריך להציג את עצמו שכן הלה בא לפגוש אותו, אבל מפאת הנימוס הציג את עצמו כנגד.

הוא נתן למארח לנהל את השיחה, הלה החל לפתח נושא תורני בפרשת השבוע, הוא הציג שאלה די מורכבת שנוגעים בה כמה מגדולי המפרשים וביקש לשמוע את חוות דעתו של דודי. נראה שדודי היה מוכן לשאלה הזו, הוא ענה לו עליה בחמישה אופנים, כל אופן מורכב יותר מחברו. הרב יצא מהכלים, דודי הפתיעו בגאונותו ובישרותו, הוא עבר מעניין לעניין בצורה חלקה ומשולבת, אין ספק שצילה תרצה אותו, אם לא שתעשה לו מבחנים קשים שירפו את החשק שלו לגשת.

אבל השמחה מוקדמת מדי הוא עדיין לא חשף את פרטי צילה בפני דודי, מי אומר שדודי מוכן נפשית לכה שידוך?

לאחר שר' שלמה שרפשטיין השתעשע עם דודי והראה אף הוא את כוחו בפניו, הגיע החלק המעשי.

"רציתי לספר לך על בת מיוחדת שגדלה תחת חסותי, מדובר על בחורה מיוחדת במינה אין כדוגמתה בבנות ישראל, שמה צילה גוכברג היא גדלה בגבעתיים, אמנם במשפחה שקצת הייתה רחוקה מהמקורות, אבל היא הגיעה אליהם בכוחות עצמה, היא התקרבה אלי דרך ההרצאות שנתתי במספר מקומות וגמרה אומר להיות בת ישראל כשרה בתכלית, זה למעלה מארבע שנים שהיא שומרת על קלה כחמורה ויודעת היטב את תפקידה בעולם.

אין ספק שהיא עומדת בהרבה רמות מעל בנות שהתחנכו בבתים משלנו אבל לא שקדו בכל יום ללמוד את עומק המטרה בשבילה הגיעו לעולם, חושבני שאם תראה אותה אף אתה תתרשם ממנה מאד, הלך רציתי להציעה לך אשמח אם תאמר לי תשובה חיובית על כך".

"שני דברים יש לי לומר על כך. ראשית, אמנם אני בן 25 פלוס, אבל אני נוהג בענייני שידוכים כאחד שרק היום התחיל בקך, כלומר אני לא עושה צעד אחד בלי הור', הלך השאלה הזאת צריכה לעבור אל הורי תחילה ולא אני "מאן דאמר" כל עוד לא אמרו דבריהם.

שנית עם כל הכבוד למדוברת שהגיעה בכוחות עצמה אל המקורות, אין ספק שהיא ראויה להערכה מרובה מאד על הצעד הנועז, אבל איני חושב שמן הראוי לי לקבל הצעה של חוזרת בתשובה".

"אף אני אענה על כך לפי הסדר. דבר נכון אמרת, לרגע לא חשבתי שאתה זה שתכריע בעניין, רק באתי לדבר עמך שתציע את ההצעה אל הור'ך היקרים שיחיו והם יהיו אלו שמכריעים, אבל מה שאתה חושש מבעלת תשובה, האם יש לך מושג במי מדובר? עליכם לברר את העניין ביסודיות ואני בטוח שתשמעו שמדובר ביהלום של 1000 קרט, האם על כזו הצעה ניתן לוותר בקלי קלות!?"

שווה לעצמך שיצחק אבינו לקח לאשה את רבקה בת של רשע גמור כבתואל ממקום של רשעים גמורים כפדן ארם, בשל אישיותה העצמית. מבחינות מסוימות גם צילה דומה, כמובן לא דמיתי כלל, כיון שלא שייך להשוות בכלל, אבל יש כאן יהלום נדיר ביותר, שלא תמצא כמותו בתוך כל בנות ישראל שהוצעו לך עד עתה.

"לא אהבתי את הדוגמא מרבקה אמנו שזה נעשה על פי דרך הנבואה, אברהם אבינו מנחה את אליעזר להיכן לגשת והייתה לו סיבה לגשת אל משפחתו ולא אל בנות כנען שהיו מושחתות במידות, על ידי הנחיות שמימיות ניתן לגשת, גם אליעזר עצמו עשה מבחן של רוח הקודש והתורה מעידה שלא נפל דבר, כשיש כזו עדות מהשמיים זו הכרעה גמורה, אבל איך לי תהיה הכרעה לגשת לכה דבר" תמה דודי מאד.

"למה אתה נרתע כל כך מהצעה כזו?" שואל רב שלמה בסקרנות רבה, תמה על נחישותו של בחור שלא שומע אפילו הצעה אחת נורמלית כבר זמן רב, מעת שהתחילו לצאת עליו שמועות שהוא היה שכיב מרע, האם הוא לא צריך לשמוח שמגיעה סוף סוף הצעה אחת נורמלית, האם הוא יודע כמה חודשים היה צריך לברר עד שהפריך את השמועה הנלחה, האם הוא אינו מודע למצבו הגרוע בו מציעים לו רח"ל בעלות מומים קשים, איך הוא מרשה לעצמו להיות ברוך במצב כזה?

"אני פוחד מהגמ' בנדרים שמאד לא ממליצה על כאלו נישואין" השיב דודי בביישנות.

"אי משום האי לא איריא (אם משום זה אין כאן ראייה) כבר הגאון מסטייפלא זצוק"ל יצא באחד מספריו שאין להימנע משידוך עם בעלי תשובה כדי שלא תינעל דלת בפני בעלי תשובה, צריכים לבדוק כל דבר לגופו, אני מבקש ממך: אנא גש אל הורך ואמור להם את דברי, תן להם את מס' הטלפון שלי.. ובבקשה גם אם התשובה היא שלילית ענו... אל תשאירו את הדבר באויר"

"בעזרת הש"ת נשיב תשובה" הגיב דודי ונפרד מרב שלמה כשפניו מורכנות מרוב בושה.

***

כשבא דודי לבית לא ידע איך יפתח את השיחה עם הוריו, הוא בעצמו לא ידע אם הוא יכול לגשת להצעה כזו לא ל"ש שלא יוכל להסביר זאת להוריו, שעות ישב עם עצמו וחשב אם לספר להורים או לדחות זאת לזמן מאוחר יותר, אבל מאיך זכר שהתחייב להשיב תשובה, אמנם הם עצמם התלבטו חודשים ארוכים, אבל האם נכון לעשות כך גם מצדו?

לאחר התלבטות ארוכה החליט לדחות זאת לעוד שבוע, בפרק זמן זה יעשה שיעורי בית אם הוא מוכן נפשית להתחתן עם בעלת תשובה, הוא גם צריך לברר מי זו ההצעה, הוא קיבל פרטים מר' שלמה היכן הוא יכול לברר על ההצעה, הוא קיבל את כל הפרטים שרק נדרשים, היו לו שני ידידים עליהם סמך שלא יפיצו את השמועה לאיש וביקש מהם לברר עד כמה שידם מגעת, הללו התחייבו לעשות בירור מושלם, שמונה ימים עברו עד שהם הגיעו עם כל הפרטים הנדרשים, הם לא גמרו מלהלל את ההצעה, מתברר שר' שלמה לא הגיב בכי הוא זה כשתיאר את צילה בפניו, מדובר באישיות מיוחדת במינה שלא ניתן להשוות אליה אפילו בנות סמינרים שבאות מהבתים הטובים ביותר, האברכים אמרו לו שכדאי לחשוב על כזו מציאה ברצינות רבה, כי באמת קשה למצוא דוגמתה.

דודי גם בירר את מה שאמר לו ר' שלמה בפן ההלכתי, הוא החל לחפש בכל הספרות התורנית על העניין שהציק לו בעניין בעלת תשובה, הוא גילה ים של דעות בנושא, אבל דעת רובם צידדה להתיר, בפרט אם מדובר באישיות כה מיוחדת.

עתה היה לו במה לגשת אל הוריו, בהזדמנות הראשונה שנקלעה אליו שטח את הסיפור בפני הוריו, הוא סיפר על כל הפרטים שקיבל מידידיו שאימתו את כל הפרטים שנתן ר' שלמה, הם אף סברו שרוב שלמה המעיט בשבחים, הוא גם הביא את דעות הפוסקים שעבר עליהם שלא ראו בהצעה כזו משום סירכא, בקול רועד מלא יראת הכבוד שאל דודי את הוריו מה דעתם.

פני האם חוורו מאד, היא השתדלה לא להוציא הגה מפיה, אך ניכר היה עליה שהנושא כבד עליה, האבא ר' אברהם רמז לדודי שיתן להם לשבת על הנושא בניחותא פרק זמן. דודי הבין שהוא עורר סערה גדולה בזה שחרק הצעה לא קונבנציונלית לפתחם.

***

ברוריה הייתה מאד סוערת, זו לא הצעה שהגיעה מבחוץ שרגילה הייתה לטרוק לה את הטלפון פעם אחר פעם, הפעם הגיעה הצעה מהבן עצמו, כאן אי אפשר לתת תשובה שלילית בקלילות, היא לא ידעה מה תאמר

